ՀԵՏ ԹՎ. 1159 — ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6/19 ԱՊՐԻԼ 1306 — 14 ՕԷՅԼԷՐ 1323 — 6 ՆԻՍԱՆ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՄԱՆԿՈՒՄԻ ԷՖԿԻԱՐ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱԴԱՐԻՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیه یوی وسیاسی غزه‌در
صاحب امتیازی : اوهانس قریب
اداره‌خانه‌سی باب‌عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ՄԻԱՅՆ ՄԻ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒԹԻՒՆ
38, Գլաւոր Ալի ճառէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն արուիր

ԹԱՓԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐԵԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԸՆՆԵՐԱՑԻՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԱՆԿԻՐԹ ՏՂԱՔ

Մեր լնտանեկան յաւելի վէրքերէն մէկն ալ մեր զաւակներուն անկիրթ մնալն է։

Անկրթութիւնը բազմաձեւակ է, և յաւելով մէկտեղ պէտք է խոստովանինք թէ մերինները ամէն տեսակին մէջ ալ յաջողակ են։ Այսպէս ծնողի ու զաւակի կերպը փոխուած են պարզապէս։ Նախ մեր տուներու մէջ հնազանդութիւնը կորսնցուցած է գոյութեան իրաւունքը, և շատ հայրեր ու մայրեր իրենց ծնողական հեղինակութիւնը վրայ տալով գերին եղած են իրենց զաւակներուն քմահաճ կամքին։ Հապա եկեղեցիներու մէջ, ան ի՞նչ անախորժ վէմ մը է որ կը ձգեն, ոդ ի՞նչ անպատկառ կեցուածք, ի՞նչ լրբենի շարժուձեւեր ու խօսակցութիւններ, Աստուած իմ։ Փողոցներուն ա՛լ խօսքը չըլլար. անոնք արդէն ամենօրեայ շահատակութեանց թատրը դարձած են. և մինչ գէշ կ'ընեն, ճամբաները տարար միօրինակութենէ կ'ազատեն, խաղալով, կռուելով, հայհոյելով, անցորդները ծաղրելով, քարկոծելով և մասամբ նորին՝ փողոցներուն կեանքս կենդանութիւն կուտան, անանկ չէ՞. կեցցե՛ն մեր զաւակները...։

Տեսած եմ պնդողներ թէ ուշիմութեան պէս կրթութիւնն ալ մասամբ ժառանգական է. առաջինը կարելի է վերապահութեամբ ընդունիլ. բայց երկրորդը բնա. ինչպէս բացատրել ուրեմն այն բազմաթիւ որբերը, անկիրթ, կոչ ու կապիտ ծնողաց զաւակները, որոնք մատաղ հասակէն կրթասէր քաղուկներու խնամակալութեան տակ օրինակելի պատանիներ ու աղջիկներ դարձեր են և փոխադարձաբար։ Այս ևասոր նման շատ մը օրինակներու յանախ ականատես կ'ըլլանք ամենքս ալ ու կատարելապէս կը հաստատենք թէ ժառանգականութիւնը մաս չունի սուր մէջ, այլ բոլորովին ասացական է։

Ամէն անգամ որ տղայոց անքարեկրթութեան մասին յօդուած մը երեւայ թերթի մէջ. և կամ ընկերական հանդիսութիւններու մէջ դիպուածաբար խօսք բացուի, ամէն անգամ՝ ալ յանցանքը իր բոլոր ծանրութեամբ կը բեռցնեն խեղճ դպրոցներուն ուսին։ Այս նիւթին վրայ գրող ու խօսողներու մէջ ամուրներ ալ կան ամուսնացածներ ալ անտարակոյս. ամէնէն առաջ սակայն այդ ընտանիքի հոր կամ մօր հարցնելու է թէ զաւակին կրթութեանը համար առն մէջ ինչքա՞ն իր սեպհական պարտականութիւնը կատարած է կամ կը կատարէ. ես կը կարծեմ թէ անիկա այս հարցին առջեւ պահմը պիտի առաջանայ և կարծուածին չափ դիւրաւ չպիտի կրնայ պատասխանել այո՛։ Ուստի իրեւ բնական օրէնքով սխալը արտաքին մէջ որոնելու է, և ոչ թէ միակողմանի գտնավէժ դատաւորով պարտաւելու է միայն դպրոցները։ Ընդհակառակը։ Դպրոցներուն արդար իրաւունքն է նախնական կրթութիւն պահանջել ծնողքներէ։ Ինչ որ դպրոցներն անհուն ճիգերով կը չինեն, յաճախ տուները կը քանդեն. այնպէս որ տուն և դպրոց այս տեսակէտով փոխանակ հոմանիշ բառեր ըլլալու, մինչդեռ նպատակին ծառայելու։ ընդհակառակը ներհակ կը գործեն իրարու, և ահա գործելու այս անբնական տարբերութիւնն է որ թագուն կեղծով կը քաշալերէ տգէպի չարը ունեցած հակումները և պատճառ կ'ըլլայ անոր սանձարձակ մեծնալուն։ Այսպէս, դպրոցին մէջ ուսուցչին հանդէպ ըմբոստանալու յանդգնող աշակերտ մը ապահովաբար տան մէջ սովոր է արդէն հօրը դէմ ըմբոստանալու։ իր վարժուհիին անհնազանդ աղջիկ մը տարակոյս մի՛ ունենաք թէ տան մէջ կ'արհամարհէ արդէն մօրը հրամանները։ Անհերքելի ուղիղ հետեւութիւններ են ասոնք, որոնց պիտի հմտոզուի նաև ընթերցողը, եթէ հանի յետահայեաց լուրջ ակնարկ մը նետել չարիքի սկզբնակետին, ընտանեկան յարկին։

Մեր ծնողքներուն մեծագոյն մասը, հարիւրէն ինսունը պիտի կրնամ ըսել առանց չափազանցութեան, աչագիտակ են տակաւին կրթութեան տարբերական սկզբունքներուն. և եթէ երբէք «ուսումը՝ կը սիրենք, կրթութեան համար հոգի կուտանք» մրմնջող ծնողքներու հանդիպիք, հաւատացէք որ մեծագոյն մասինը ցոյց է, արտաքին գեղասիրութիւն, պէրասէրութիւն է պարզապէս։ Ձեն գիտեր ու գիտնալ թէ իրենց տան երջանկութիւնը չապահովուիր միայն նիւթական անկարօտ վիճակով. քառին լայն ըմբռնումով, կատարեալ ընտանեվարութիւն է որ կ'երաշխաւորէ տան մը երջանկութիւնը, և այս ալ չէ՛ըլլար միայն ամուսիններու հաշտ կենակցութեամբ, ոչ ալ առանին բարեկարգութեամբ ու անտեսագիտութեամբ, այլ իրենց հասցուցած պտուղները կրթելով ու ազնուացնելով։ Անկիրթ մեծցող զաւակ մը ընտանիքին անունը կ'արատաւորէ, անոր խաղաղութիւնը կը վրդովէ և ապագային պատուհաս մը կը դառնայ ընդհանրապէս հասարակութեան և մասնաւորապէս ծնողքին համար։ Որչա՞փ ճշմարիտ է սա գոհարառը զոր գրած է սպանիոցի բարոյախօս մը. «Մի՛ ցանկար փառքի ու հարստութեան երբ զայն կործանող զաւակ ունիս. դիտէ՛ զաւակդ որ իտալիդ հայելին է»։

Երբ զաւակը կը ծնի, անսահման ուրախութեամբ մը կը խայտայ ընտանեկան սենեակը. հայրական ու մայրական անհուն գուրգուրանք մըն է որ կը շրջապատէ լոյս տեսնող նորածինը, ծնողական անսպառ խնամք մըն է որ հրճուեցաւ, մպիտ մը ցոլաց մարած աչքերուն խորը, բայց չկրցաւ երկար ժամանակ դիտել չրջակայքը, կոպերը ծանրացան և կրկին թաղուեցաւ քունի մէջ։

Տօքթորը բոլոր ընկերակիցները վատահացնելու համար, անգամ մըն ալ զննելով ազակը.

—Մեր ամենաւս սիրելի բոցաբաձկապէս անցուց վտանգը, ըսաւ, ներմուծիւնը հեռաձեռ կը պակսի, տենդը կ'անհետի և մարմինը փափուկ հանգամանք մը կ'սանայ։

Բժշկին այս յայտարարութիւնը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց բոլոր ներկաներուն, որոնք ճշմարիտ գորով կը տածէին Պէռթէլի հանդէպ և ժամառաջ ապաքինած տեսնել կը փափաքէին զայն։ Բժիշկը չէր սխալած իր ախատեսութեան մէջ, ազակը արուեստական օդին պատճառաւ ենթարկուած էր այս հիւանդութեան, որուն միակ դարմանը մաքուր ու բնական օդն էր, ուստի բժշկին հրամանով օրուան մեծագոյն մասը Հէլիքսի վերնայարկին վրայ կ'անցնէր Պէռթէլ և կը շարունակէր տարիճանաբար ապաքինիլ։

Երկար ժամանակ առնուելէ ետք, յանկարծ խարհուրդ մը լղացաւ ու իր ախմասութիւնը մեղադրելով,

—Իրաւ ապուշ եմ եաս բացագանչեց. ինչպէս եղաւ որ մինչեւ հիմա չմիտցի... Երիտասարդ ֆրանսացին, խօսքը կիսատ ձգելով անմիջապէս մասնասենեակը իջաւ։ Ժամանակին ձկնորսութիւն ըրած և ուռկան հիւսելու արհեստը քաջապէս սորված էր, ուստի ճամբորդութեան երկարաեւ շրջանին միօրինակութիւնը փարատելու համար Հէլիքսի մէջ նոր ուռկան մը հիւսել սկսած և ամբողջացուցած էր զայն։ Հիմա միտքը յղացեցուցած պահուն այս ուռկանը յիշած էր որմէ կը փափաքէր օգտուիլ լիապէս։

Մաքս Բանֆէթի կարծիքով ուր որ ջուր գտնուէր, բնական էր որ ձուկ ալ գտնուէր, հետեւարար Հէլիքս երբ հիմա ջուրի վրայէն կը ճամբորդէր, ուղեկիցներուն թարմ ձուկ հրամցնելը արդարեւ թանկագին հաճոյք մը պիտի պատճառէր ամէնուն ալ, որոնք զզուած էին այլապէս ատեն պահածոյ ձուկ ու միս ուտելով։

Մաքս Բանֆէթ իր այս ձկնորսական ծրագիրը գործադրելու համար նախ Բոլ Մակոիթեան գաւաւ և անոր չնորհիւ ճարտարագէտէն արտօնութիւն ստանալէ ետք ուռկանը Հէլիքսի վերնայարկը հանեց։ Ամէնքն ալ մեծ զարմանքով կը դիտէին գործունէութիւնը երիտասարդ ֆրանսացիին որ քիչ մը պահածոյ ձուկ առաւ ու իրը կեր ջուրին մէջ նետեց զայն. եաքը ուռկանն ալ զգուշութեամբ սահեցուց ջուրին մէջ։

—Հուրրա՛, հուրրա՛, գոչեցին բոլոր ուղեւորները։

Մաքս Բանֆէթ մեծ արուեստագէտի մը շարժուձեւերով չնորհակալութիւն յայտնեց զինք ծափահարողներուն։ Եւ սակայն մինակ չթողուցին զայն ընկերակիցները, անոնք ալ անմիջապէս իրենց գաւազաններուն դերձաններ կապեցին որոնց ծայրը կարթի ձեւով սեղներ կային, այս վայրկեանական կարթերուն ուռկեղէններ ազացին և ջուրին մէջ իջեցնելով զանոնք սկսան մրցիլ Մաքս Բանֆէթի ուռկանին հետ։ Փոքրիկ Պէռթէլ իսկ կարթ մը պատրաստած և իջեցուցած էր ջուրին մէջ։ Ժամերով աշխատեցան ամէնքն ալ, կարթերուն տեղը փոխեցին և սակայն անկարելի եղաւ մէկ հատիկ ձուկ մը իսկ որսալ, ուրիշ հեռեւցնելով թէ այդ ջուրին մէջ ձուկ չկայ, յուսահատ վեր քաշեցին իրենց կարթերը։

Մաքս Բանֆէթ սակայն կը յամառէր իր ձեռնարկին մէջ. անպատճառ միտքը դրած էր ձուկ որսալ, որուն համար նոր միջոց մը խորհելով ալ աւելի ընդարձակեց ուռկանը ու զայն Հէլիքսի կողէն վար կախեց։ Ուռկանը այնպէս մը լարուած էր որ եթէ անոր մէջ ձուկ չիյնար իսկ, ջուրին մէջ գտնուող կենդանիներուն մէկ քանին անպատճառ պիտի իյնար, ուստի այս ձկնորսը ժամի մը չափ տարեալ ետք, ընկերներուն օգնութեամբը յաջողեցաւ վեր քաշել ուռկանը։ Զկնորսական գործիքը այն տարիճան ծանրաբեռնուած էր որ մէկ քանի հոգի մեծ դժուարութեամբ կը քաշէին զայն. ամէն պարագայի մէջ, շատ բան պէտք էր գտնուէր ուռկանին մէջ զոր քաշել հանելէ ետք պարունակութիւնը պարպեցին գետին։

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՒՐԹՕՆԸ — Թիւ 54

ԷՄԻԼ ՇԱՆՊ

ԴԷՊԻ ԲԵԻԵՌ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Թ.

ՏՌԱԿՕՐԻ ՀՐԱՊՈՒԱՆԸՐԸ
ԵՒ ՆՈՐՕՐԻՆԱԿ ՄԷԿ ԳԻՒՏԸ

Նաւապետը Բիէռ Սարսոնն զեկին գլուխը ձգելով՝ ինք փոքրիկ Պէռթէլի քով եկաւ։ Ամէնէն սիրուած այս տղան շարժուն մահճակալի մը վրայ կը պառկէր, զոր վայրկենաբար պատրաստած էր տօքթ. Հաուն։ Վայրկեան մը առաջ Պէռթէլը տառապեցնող մարեւիքը կամաց կամաց անհետանալ սկսած էր և օրուկին վարա դէմքը թեթեւ կարմրութիւնով մը կ'օդողուէր։ Քիչ մը եաք ալքերը բացաւ հիւանդը և չորս կողմը ալքէ անցուց։ Ջուրը, մաքուր օդը և ընկերակիցներուն ճառագայթները տեսնելուն պէս ինքն ալ հրճուեցաւ, մպիտ մը ցոլաց մարած աչքերուն խորը, բայց չկրցաւ երկար ժամանակ դիտել չրջակայքը, կոպերը ծանրացան և կրկին թաղուեցաւ քունի մէջ։

Տօքթորը բոլոր ընկերակիցները վատահացնելու համար, անգամ մըն ալ զննելով ազակը.

—Մեր ամենաւս սիրելի բոցաբաձկապէս անցուց վտանգը, ըսաւ, ներմուծիւնը հեռաձեռ կը պակսի, տենդը կ'անհետի և մարմինը փափուկ հանգամանք մը կ'սանայ։

Բժշկին այս յայտարարութիւնը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց բոլոր ներկաներուն, որոնք ճշմարիտ գորով կը տածէին Պէռթէլի հանդէպ և ժամառաջ ապաքինած տեսնել կը փափաքէին զայն։ Բժիշկը չէր սխալած իր ախատեսութեան մէջ, ազակը արուեստական օդին պատճառաւ ենթարկուած էր այս հիւանդութեան, որուն միակ դարմանը մաքուր ու բնական օդն էր, ուստի բժշկին հրամանով օրուան մեծագոյն մասը Հէլիքսի վերնայարկին վրայ կ'անցնէր Պէռթէլ և կը շարունակէր տարիճանաբար ապաքինիլ։

Ժ.

ՄԱՔՍ ԲԱՆՖԷԹԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Շաբաթ մը եաք, արդէն իսկ առողջութիւնը գտած էր Պէռթէլ որ կը խօսէր, կը խնդար, կը վազվզէր ու Տրակօրի հետ կատակներ կ'ընէր։ Ուղեւորներուն ամէնքն ալ միեւնոյն ուրախութիւնն ու զուարթութիւնը ցուցուցած էին թարմ ու առողջաբեր օդին շնորհիւ, որոնք հիմա օդը գտնելէ ետք, արեւին ճառագայթներուն կարօտը կը քաշէին. ամիսներէ ի վեր ելեկտրական լոլով կը լուսաւորուէին ինչ որ թէեւ ցորեկի պէս պայծառ կերպով կը լուսաւորէր Հէլիքսը, սակայն վերջապէս ընտրեան չնորհած լոյսին հետ չէր կրնար բաղդատութեան դրուիլ։ Հաստատակամ ամէնուն՝ ցամաքի մասին ստանալ չերմ բաղձանքին, ո՛ և է մէկը դժգոհութիւն չէր արտայայտեր և ամբողջ ուղեւորները կը սիրային այն ազատութեան տակ որով ձեռնարկած էին գիտական ճամբորդութեան։

Մաքս Բանֆէթ հիմա՝ բացարձակապէս երջանիկ կ'զգար զինքը և Հէլիքսի ձեռք անցուցած յաղողութիւնը պատշաճապէս ատնելու համար արտաքարէ միջոց մը փնտռելով կ'զբաղէր։

Ամէնքն ալ մեծ զարմանքով կը դիտէին գործունէութիւնը երիտասարդ ֆրանսացիին որ քիչ մը պահածոյ ձուկ առաւ ու իրը կեր ջուրին մէջ նետեց զայն. եաքը ուռկանն ալ զգուշութեամբ սահեցուց ջուրին մէջ։

—Հուրրա՛, հուրրա՛, գոչեցին բոլոր ուղեւորները։

Մաքս Բանֆէթ մեծ արուեստագէտի մը շարժուձեւերով չնորհակալութիւն յայտնեց զինք ծափահարողներուն։ Եւ սակայն մինակ չթողուցին զայն ընկերակիցները, անոնք ալ անմիջապէս իրենց գաւազաններուն դերձաններ կապեցին որոնց ծայրը կարթի ձեւով սեղներ կային, այս վայրկեանական կարթերուն ուռկեղէններ ազացին և ջուրին մէջ իջեցնելով զանոնք սկսան մրցիլ Մաքս Բանֆէթի ուռկանին հետ։ Փոքրիկ Պէռթէլ իսկ կարթ մը պատրաստած և իջեցուցած էր ջուրին մէջ։ Ժամերով աշխատեցան ամէնքն ալ, կարթերուն տեղը փոխեցին և սակայն անկարելի եղաւ մէկ հատիկ ձուկ մը իսկ որսալ, ուրիշ հեռեւցնելով թէ այդ ջուրին մէջ ձուկ

(¹) Կը յարգենք իր վերապահումը, որ անշուշտ արդարացի պատճառներ ունի։ Բայց միւս կողմէ կը կարծենք որ արմատի արատութեան մէջ Պոլսոյ Հայ վաճառականներուն չկրնալ մրցիլը կը բացատրուի այն իրողութեամբ թէ արմատի գործին չտեղուս առաջին պայմանը ընդարձակ գործառնութիւններ ընելուն մէջ կը կայանայ և ասիկա ալ բնականաբար մեծ դրամագլուխի կարօտ է։ Արդ, կ'երեւի թէ մեր Հայ վաճառականները չեն ուզեր մեծ դրամագլուխ մը յատկացնել այս գործին, որուն մէջ մրցումը սաստիկ է։

Մ. ԽՄԲ.

Առեւտրական Կեանքը

"ԻՆԴԵՐՎԻՈՒ„ՆԵՐ

ԲՆԻԿ ՏԱՐԸ
ԱՐՏԱՏՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ՄԱՍՆԱԳԷՏԻ ՄԸ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐԸ

Պոլսոյ ու Եւրոպայի սեղանաւորական եւ առեւտրական հրապարակներուն վրայ իր վայելած անսահման վարկով եւ գլխաւորապես արտածելի նիւթերու վրայ իր կատարած ընդարձակ գործառնութիւններով հաճարաձոր Հայ վաճառական մը, —որ Նիւ Եորքի, Գարսկասանի եւ Տիղիսի հրապարակներուն վրայ եւ Թուրքիոյ գրեթէ ամէն գլխաւոր քաղաքներուն մէջ առեւտր. մասնաճիւղեր ունի եւ որուն առ Օսմ. վաճառականութիւնն մատուցած ծառայութիւնները ասաքանցներով եւ պատուանշաններով վարձատրուած են Վեհ. Կայսեր կողմէ,— հանցեցաւ պատասխանել ստրատուքի վաճառականութեան վրայ մեր բրած քանի մը հարցումներուն։

Իր մասնագիտական փորձ տեսութիւնը հարց-պատասխանի ձեւով կը ներկայացնենք «Մանզումէ»ի Առեւտր. Բաժնի ընթերցողներուն։

×

Հարց. — Ճի՞շտ է արդեօք այն կարծիքը թէ Հայ վաճառականները օտարներուն հետ չեն կրնար մրցիլ արտածելի նիւթերու վրայ։

Պատ. — Ո՛չ, սխալ է։ Հայ վաճառականները շատ աղէկ կը մրցին մանաւանդ ֆիլտրի, ֆիքիկի և ուրիշ տեղական ապրանքներու վրայ։ Միայն արմատի գործին մէջ յետամնաց են։ Այս ճիգին վրայ գործառնութիւն ընող առաջնակարգ Հայ վաճառական գրեթէ չունինք Պոլսոյ մէջ։ Մի քանի անգլիական Տուներ կան որոնք գլխաւոր արտածողներն են և Անատոլուի արմատիքը իրենց հաշուոյն գնել տալով Եւրոպա կը ղրկեն։ Հրեաներ և Յոյներ ալ կան։ Արմատիքի գործը նոյն իսկ Անգլիոյ մէջ 50 % Հրեաներուն ձեռքն է։

Հարց. — Կը հաճի՞ք ըսել թէ Հայ վաճառականները ինչո՞ւ յետամնաց են արմատիքի գործին մէջ։

Պատ. — Այդ մասին իմ կարծիքս կը վերապահեմ (¹)։

Հարց. — Տեղական արտածելի բերքերու վաճառման մէջ ո՞ր դրութիւնը օգտակար է արդեօք. — տեղւոյն վրայ ծախելը եթէ ոչ ուղղակի Եւրոպա ղրկելը։

Պատ. — Տեղական բերքերը ուղղակի արտադրողէն գնելով և ապառողին ծախելով միայն կարելի է մրցիլ օտար վաճառականներուն հետ։ Intermédiaire-ներով (միջնորդներով) գործողը չի կրնար շահիլ։ Մենք ուղղակի ագարակներէն կը գնենք և գործարանատէրին կամ սպառողին կը ծախենք։ Պոլսոյ մէջ Եւրոպական գործարաններու ներկայացուցիչներ կան որոնք բերքի տեսն իրենց մարդիկը ուղղակի ծովեզերեայ քաղաքները կը ղրկեն և տեղական արտադրութիւնները գնել տալով չիտակ Եւրոպա կ'արտածեն։ Գաւառացի վաճառականին համար ի հարկէ աւելի շահաւոր է իր ապրանքը այս առեւտ. գործակալներուն ծախել քան թէ ուղղակի Պոլիս կամ Մարսիլիա ղրկել։ Եթէ Պոլիս ղրկէ, 2 % յանձնարարողէնք մը պիտի տայ, նաեւ ուրիշ ծախքեր պիտի ընէ։ Արդէն Պոլիս արտածելի նիւթերու համար երկրորդական նաւահանգիստ մը եղած է։ Անատոլուի ներսերէն եկած ապրանքները Տրապզոնի, Սամսունի, Մերսինի եւն. նաւահանգիստներէն չոգենաւ բեռցուելով ուղղակի Եւրոպա կը ղրկուին։ Գաւառացի վաճառականին գործին չի գար իր ապրանքը ուղղակի Եւրոպա ղրկել. քրմէնեաեւ այն տեղի հրապարակներուն վրայ տեղեկութիւն չունի, այն տեղ գործածուած չափերը եւն. չի գիտեր։ Եւ յետոյ, մեր վաճառականները միայն Մարսիլիան, Համպուրկը, Լիսոնը եւն. կը ճանչնան իրրեւ սպառող հրապարակ, մինչ անոնցմէ զատ ուրիշ հրապարակներ կան, որոնց հետ գործելը դիւրին չէ սակայն։ Օրինակի համար, Վիեննայէն ո՛ և է ապրանք յանձնարարող մը պայման կը դնէ 75 % avance տալ, յետոյ ապրանքը ստանալէն ետքը անոր նմոյշը Լոնտոն ղրկել, «անալիզ» ընել տալ և փորձագէտներու վկայութեան համեմատ վճարել մնացորդը։ Ասիկա բնականաբար դիւրին գործառնութիւն մը չէ։

Իրրեւ եզրակացութիւն, կրնանք ըսել որ արտադրող վաճառականին համար աւելի շահաւոր է իր ապրանքը տեղւոյն վրայ ծախել։

ՕՍՄ. ԱՍԵՂՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵՏԱՔՍԸ

ԳԻՑՈՒՀԻՒ ՄԱՏՆԵՐ

Նամակագիր մը գիտել կուտայ մեզի որ Պոլսոյ մէջ կարգ մը վաճառականներ բուրդէ, բամբակէ և թաւիշէ ապրանաց վրայ մետաքսի թելերով ատեղնանկարներ բանիլ կուտան տեղաւոր պրոսկորներուն և կ'արտածեն Եւրոպա։ Բաւական ատենէ ի վեր պրոսկորները խարդախութիւն մը ի գործ կը դնեն, այսինքն բուն մետաքսին տեղ կեղծ մետաքս կը գործածեն և բուն մետաքսի գինը կը գանձեն վաճառականէն, որ առանց գիտնալու՝ նախկին գնով կը ծախէ յանձնակատարին կամ խանութպանին։ Այս գործին մէջ միայն պրոսկորը կը վատակի և ժողովուրդը կը կորսնցնէ, որովհետեւ իրական և կեղծ մետաքսին տարբերութիւնը անագին է։ Բուն մետաքսին օխան 160—350 ղրուշ է, իսկ կեղծինը 35—40 ղրշ.։

Նամակագիրը կը խնդրէ որ վաճառականներուն ուշադրութիւնը հրաւիրենք այս խարդախութեան վրայ։

Խնդիրը շատ կարեւոր է, որովհետեւ մեր ասեղնագործ արհեստաւորներուն արտադրութիւնները մեծ յարգ ունին Եւրոպայի մէջ ուր ի յայտ կը բերեն Օսմանցի ժողովրդեան գեղարուեստական ճաշակը ո՛չ միայն իրենց արհեստին նրբութեանը այլ նաեւ իրենց գործածած իրական մետաքսին չնորհիւ որուն բնական ցոլքերը բանուած ծաղիկներու և արեւելեան նկարներու ճոխութիւնը կը գեղազարդեն։ Ուստի այս մասին գործուած ամենափոքր խարդախութիւն մը տեղական ճարտարարուեստին վնասելու հանգամանքը կ'ունենայ և այս գործով զբաղող վաճառականները, եթէ ուշադրութիւն չընեն, ի հարկէ ուղղակի իրենք կը տուժեն։

Այս խնդրոյն վրայ Օսմ. Առեւտր. Սենեկի պաշտօնաթերթը յօդուած մը

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. եռեակ)

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

«Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ»ի Ապրիլ 16ի Խմբագրականեն

Մանչո րիոյ ռազմավայրէն առնուած վերջին լուրերուն նայելով, այս օրերուս Ճարոնցիք Ինքնէն դէպ առաջ շարժում մը ակեր են Հունկ-Քոնկէն հեռահովիսի մէջ։ Երկուստեք փոքր կռիւներ մղուեր են նոյն հովին մէջ, մինչդեռ առջի լուրերուն համեմատ կը կարծուէր թէ դէպ ի Քիրին կը նահանջէ Հայլունկ-Շէօնի վրայէն զօրավար Ռէնէնքամբֆ, որ այդ գծին վրայ կը գտնուէր։ Կարելի է նաև որ իրօք Ռէնէնքամբֆ Քիրին կ'երթայ, եւ Ինքնին շարժումները դիտելու համար իր թողած ջոկատները այս միջոցս կը պայքարին եւ ետ կը մղուին Ճարոնցիներէն։ Ճարոնական հեռագիրներուն մէջ յիշատակուած տեղերը, զորս Ճարոնցիք գրաւած են, ամէնքն այ կը գտնուին վերին գետահովիսին մէջ։ Բայց ճարոնական յառաջխաղացումը մեծ բան մը չէ, եւ վերջին լուրերուն նայելով, արդէն իսկ դադրեցուցած պիտի ըլլան իրենց շարժումները։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾՈՎԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՎԱՅՐԻՆ ՎՐԱՅ

Արեւելեան Ասիոյ զանազան նաւահանգիստներէն եկած լուրերը և զբրոցները բաւական չեն օրոշ գաղափար մը կազմելու ծովային ռազմավայրին կացութեան վրայ։ Ամէն պարագայի մէջ ռուսական նաւախումբը այս շաբթուան մէջ կը գտնո՛ էր Սայկոնի եւ Հոնկ-Քոնկի միջեւ ճամբուն վրայ, եւ ֆրանսական գաղթային նաւահանգիստէն (Սայկոնէն) կը հնուագրուի թէ ռուսական նաւախումբը իր ճամբան շարունակեց դէպ ի հիւսիս։ Այս տեղեկութեան հաւանականութիւնը չի կրնար խախտել Հոնկ-Քոնկէ տրուած սա լուրը թէ ռուսական նաւախումբը երկու նաւաբաժիններու բաժնուած է, որոնց մին կը մնայ Ամամլա կղզիներուն առջեւ, եւ միւսը ճավոյի առջեւ։ Այս լուրերը կը համապատասխանեն անցեալ շաբթուան այն զրոյցին թէ Անամպա կղզիին առջեւ ծովամարտ մը տեղի ունեցած է։ Աղէկ կ'ընենք երբ իբրեւ հաւատի ընդունինք թէ ռուսական «Օրէլ» հիւսանգարան-նաւը որ Սայկոնի առջեւ մը նաց 36 ժամ, նախընթաց օր այդ նաւահանգիստէն մեկնեցաւ, հետեւելու համար գլխաւոր նաւատորմին որուն նպատակակէտն է Վլատիվոսթոք։ Թէ այս մշոցիս ճշգրիտ տեղը կը գտնուի Բօժանէսթվէնսքիի նաւատորմիղը, յայտնի չէ։ բայց սխալած չենք ըլլար եթէ ենթադրենք թէ ամիկա կը յառաջանայ Սայկոնի եւ Հոնկ-Քոնկի լեռնութեան ատիճաններուն միջեւ հիւսիսային կամ հիւսիս-արեւելեան ուղղութեամբ։

Բէնէնսիէլտ եւ Օրիանթալ լոգեներային ընկերութեան «Մարտարա» շոգենաւը Ապրիլ 4ին 4–5 ռուսական մարտանաւեր տեսած է դէպ ի Սունտա նեղուցին ուղղութեամբ։ Որովհետեւ Բօժանէսթվէնսքիի նաւախումբը Ապրիլ 8ին Սինկապուրէն անցաւ, կ'ենթադրուի թէ «Մարտարայ»ի տեսածը այս նաւատորմին մէկ մասն էր։ Այն կէտը, ուր ռուսական մարտանաւերը Ապրիլ 4ին տեսնուեցան, կը նշանակուի արեւելեան երկայնութեան 92 աստիճանի եւ հարաւային լայնութեան 1.8 աստիճանին միջեւ։ Դէպ ի Սունտա նեղուցի՝ ճամբան հարաւային լայնութեան 6 աստիճանին տակ կը գտնուի, ա՛յնպէս որ բոլորովին կասկածելի է ա՛յն ենթադրութիւնը թէ հարաւային լայնութեան 1 աստիճանին տակ տեսնուած մարտանաւերը Սունտա նեղուցը կ'երթան։ Կարելի ալ չէ որ այդ նաւատորմին Նէպոկաթովինը ըլլայ, որ Ապրիլ 7ին մեկնեցաւ Ճիպութիէն, եւ 11ին ալ անցաւ Սոքոթրա կղզիին առջեւէն։ Որովհետեւ Նէպոկաթով դանդաղաշարժ յածանաւերով էր որ կը ճամբորդէ, ուստի անկարելի է որ Ապրիլ 8ին անիկա արդէն իսկ Մալայան արքիպեղագոսին մօտերը գտնուած ըլլայ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԲՕԺԱՆԷՍԹՎԷՆՍՔԻԻ ՆԱԻԱՏՈՐՄԻՆԸ

Լոնտոնի ծովային մասնագէտները կը կարծեն թէ Բօժանէսթվէնսքի չի կրնար տակաւին Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ ըլլա՛, այլ Բէսքաւոր արքիպեղագոսին մէջ կէտի մը վրայ։ Եթէ յաջողեցաւ այդ կղզիները հասնիլ, նը պատասուոր խարիսխ մը պիտի ունենայ հոն վերջին անգամ մըն ալ լեցնելու իր ածուխի մթերանոցները եւ ամէն կայադրութիւնները կատարելու ծովային ճակատամարտի մը համար։ Ճարոնցիք միտք չունին այդ կողմերը ճակատամարտ մղելու։

ԱՄԲԱՍՍԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻԱՅԻ ՆԱԻԱՊԵՏԻ ՄԸ ԴԷՄ

«Նովոյէ Վրէմյա» բացայայտ լրատուութիւն կ'անուանէ անգլիական «Ինֆիժէնիա» յածանաւին նաւապետին ընթացքը, որ Ապրիլ 13ին Հոնկ-Քոնկէն հեռագրեց թէ Սայկոնէն 140 մղոն դէպ արեւելք հանդիպած է ռուսական նաւախումբին։ Այսպիսի իրողութիւն մը ամօթ է մարտանաւի մը հրամանատարին համար, և բաց ասած, Անգլիացիներուն առջեւ այս տեսակ վարմունքը չէ սիրկ։

ԶՈՒՌՑԵՐԻԱՅԻ ՍՊԱՅ ՄԸ ՃԱԲՈՆԱԿԱՆ ՅԱՂԹՈՒԹԵԱՆՑ ՎՐԱՅ

Ճարոնական բանակին մէջ զուռերիացի պատուիրակ տեղակալ կէրց հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ թերթի մը թղթակցին.— «Ճարոնական յաղթութեանց գաղտնիքը կը գտնուի հմտակերպութեան զգացումին մէջ։ Ճարոնցիներուն կրօնքը և դաստիարակութիւնը ուրիշ վսեմ բաներ մը չեն ընդունիր բայց եթէ դիտապատ իրենց ճակատամարտին մէջ, որովհետեւ իրենց յիշատակը և իրենց ընտանիքին պատիւը կը մեծնան և կը զարգանան իրենց մահուամբ։ Ճարոնական բանակին հնձելազօրքի կազմութիւնը գէշ է, բայց զինուորական զննութեան համար ռուսական խազախներն աւելի ճարտար են։ Ռուս խազախներն ալ խեղճ ձիերու վրայ նստած են, և բոլորովին թերի կրթութիւն ստացած են։ Ռուս բանակին իրեղէնները ճարոնականներէն շատ աւելի են։ Ռուսական հրետանին կրնայ կրակ ընել 6–7 քիլոմէթր տարածութեան մը վրայ, իսկ ճարոնականը 4ին առ առաւելն 4ուկէս քիլոմէթր։ բայց Ռուսը չեն կրնար օգտակարապէս գործածել իրենց առաւելութիւնները։ Ռուսական թնդանօթներուն գլուխը գտնուող սպաները ժամանակին պահանջումներուն հապատասխանող մարդիկ չեն, մինչդեռ ճարոնական մարտկոցներուն և թնդանօթներուն պտները ընտիր կրթութիւն և մարզանք ստացած են։ Հետեւեալար ճարոնական հրետանիին կրակը խիստ արդիւնաւոր է»

Կէրց Յունվար 6ին Բորթ Արթուր այցելեր է։ Զինքնակ քաղաքը նաւահանգիստին մէջ խիստ վնասուած էր, բայց ներքին բերդերը և ենթապալա։ քաղաքը ընդհանրապէս քիչ վնասուած էին։

ԽԱՐՊԻՆ

Պերլինի Զինուորական Շաբաթաթերթը հետեւեալ յօդուածը կը հրատարակէ.—

Ռազմավայրին քարտէսին վրայ ակնարկ մը՝ իսկոյն զինուորին ցոյց կուտայ Խարպինի նշանակութիւնը ռուսական բանակին արդի կացութեան համար։ Այսօր դեռ չենք գիտեր թէ այդ քանակը ո՛րչափ շարունակած է իր նահանջը։ Թշնամին թիւը և դիտաւորութիւնը մեծ կշիռք ունի այս պարագային մէջ, և այսօր որոշակի չենք գիտեր Ճարոնցիներուն ա՛յ թիւը և ոչ ալ անոց ռազմագիտական նպատակը։

Սա՛ միայն կրնանք իրաւամբ ըսել թէ այս միջոցիս Խարպին Մանչուրիոյ մէջ ամենէն կարեւոր կէտը պէտք է ըլլայ ռազմագիտական տեսակէտով։

Խարպին Ռուսերուն մէկ սեղծագործութիւնն է, որ, Խաղաղականի երկաթուղւոյն վրայ գտնուած ամերիկեան քաղաքներուն նման, իր ծնեալը կը պարտի արեւելեան չինական երկաթուղիին չինութեան։ Խարպինի մէջ կը բաժնուի Տալնի և Բորթ Արթուր տանող ճամբան Բոկրանիչնայաեաի վրայէն Վլատիվոսթոք տանող ճամբէն։ Այս պատճառաւ արեւելեան չինական երկաթուղիին կեդրոնական վարչութեան վայրն է Խարպին, որ ժամանակաւ պարզ չինական գիւղ մըն էր դարձեալ Խարպին անո ամբ, որ կը նշանակէ խոշոր փոս։ Հաստատուած է Սունկարիի վրայ, որ Ամուրի մէկ հզօր հիւղն է։ Մանչուրիոյ ներսերը հաղորդակցութեան ճիւղեր ունի Խարպին այդ գետին միջոցաւ, շրջանաւերու ամբողջ որմիզ մը կը բռնի այդ ճամբաներուն վրայ, և ո՛չ միայն վաճառականութեան օգտակար կ'ըլլայ այլ այս պատերազմին մէջ ռազմական փոխադրութեանց համար ալ ծառայութիւններ կատարեց։ Մանաւորապէս այդ գետին ջուրերուն ճամբով էր որ վիրաւորները և հիւանդները կը ղրկուէին Ուսուրի նահանգին պահեստի հիւանդանոցներուն մէջ։

Խարպինի կայարանէն անցնողը դարմանքով կը տեսնէ բազմաթիւ ճիւղեր երկաթեայ ցանցերու, մեծատարած կայարանական շէնքեր։ Նշանաւոր է Սունկարի գետին վրայ ձգուած մեծ կամուրջը։ Կայարանի շէնքերուն մօտ կը գտնուին զինուորական հսկայ ճաշարաններ, որոնց մէջ միեւնոյն ժամանակ կրնան ճաշել 1000 հոգի։ Ասոնց շուրջ կը գտնուին կարգ կարգ հաստաբետա և խոշոր բնակարաններ, որոնց մէջ հիւանդարաններ հաստատուած են, և մասնաւոր երկաթեայ ճիւղեր դէպի այդ հիւանդարանները կը փոխադրեն վիրաւորներ և հիւանդներ։ Խարպին իր հին քաղաքամասով, զոր Ռուսք Բրիկօրօտիյ կը կոչեն, 3500 հէկտար կամ գրէթէ 33 քառակուսի վերստ մակերես մը ունի։

Առաջին շէնքերը եղած են երկաթուղւոյ վարչութեան, պաշտօնատարներու և գծի աշխատաւորներուն բնակարանները։

Քաղաքը երեք մասի կը բաժնուի.—Հին Խարպին (Շարիրոյ Խարպին), Նոր Խարպին (Նովոյ Խարպին), և գետային Նա անանգիտաը (Բրիւթան)։

Հին Խարպինը կը բաղկանայ բոլորովին կաւէ տուներէ, որոնք առաւել կամ նուազ առժամանակեայ հանգամանք մը ցոյց կուտան իրենց վրայ։ Անոնք առաջին անգամ իբրեւ բնակարան ծառայեցին երկաթուղիին շինութեան աշխատաւորներուն։ Այսօր ալ դեռ ադ Հին Խարպինին մէջ է արեւելեան չինական երկաթուղիին գլխաւոր երկրաչափին և իր պաշտօնեաներուն կեդրոնատեղին։ Մասնաւոր վաճառականներ և ձեռնարկուներ վարձու տուներ բռնած են հոն։ Օտարականը անշուշտ զարմանք մը կը զգայ տեսնելով այդ հին քաղաքամասին եւրոպական լուսաւորութիւնը։

Երկաթուղիին պաշտօնատարներուն զուարճութեան համար հասարակաց պարտէզ մըն ալ հաստատուած է։ Չինական հին տուներ ամէն տեսակ խանութներու և մթերանոցներու վերածուած են։

Նոր Խարպինը Հինէն գրեթէ երեք վերստ հեռի է Սունկարիի մօտ ըլլալս շատ գեղանի մը վրայ։ 1901ին չինուեցաւ հոն 500 հոգի բռնադակող յոյն օրթոդոքս եկեղեցի մը, որուն շուրջ հաստատուած են բազմաթիւ խոշոր տուներ, որոնցմէ մէկ քանին խիստ մեծ, ինչ որ բացառութիւն է ռուսական քաղաքներուն մէջ։ Փողոցները մասամբ լաւ տպաւորութիւն կ'ընեն, մասամբ աղտոտ են, և անխնամ թողուած։ Մինչեւ արդի պատերազմը Նոր Խարպինի մէջ կը բնակէին Ա. Կայրանին պաշտօնեաները, սահմանապահ զինուորները և բանակին սպաները։ Ցոյց տալու համար որ պատերազմէն առաջ ո՛րքան ծաղկեալ էր ռուս բնակչութիւնը Նոր Խարպինի մէջ, բսե՛նք թէ շատ գեղեցիկ շէնքերու մէջ հաստատուած էին առեւտրական վարժարան մը և երկրորդական կրթարան մը։

Այս վարժարանական շէնքերը, քաղաքային հիւանդանոցը, մասնաւորներու քանի մը գեղեցիկ տուներ, մթերանոցներ են., պատերազմին սկիզբէն ի վեր ռուս բանակին հրամատարութեան կողմէ բռնուած են զինուորական նպատակներու համար։ Մանաւանդ Կարմիր Խաչին դրօշը կը ծածանի այսօր, իբրեւ նշան մը թէ բոլորովին ուրիշ նպատակի համար շինուած շէնքերու մէջ այսօր հիւանդարաններ հաստատուած են։

Երեք շոգեշարժ աղօրիքներ գործունէութեան մէջ են. շոգեշարժ գործարան մըն ալ նոր շէնքերու կղմինարներու հայթայթելու համար, քանի մը գարեջրատուներ, և քանի մը ճարտարագիտական հաստատութիւններ։

Եւրոպական առեւտրական տուներու թիւն ալ երթալով կ'աւելնայ։

Նոր Խարպինէն մէկ քիլոմէթր հեռի Սունկարիի վրայ կը գտնուի քաղաքին երրորդ մասը. Նաւահանգիստը, Քրիստեան։ Մինչեւ հոն երկարած է գետին վրայ անագին երկաթեայ կամուրջ մը։ Հոս հաստատուած են շոգենաւային ընկերութիւններուն շէնքերը, գործարանները են։ Հոս ալ, ինչպէս Նոր Խարպինի մէջ, կան պանդոկներ, որոնք միշտ լեցուն են ռուս սպաներով և պաշտօնատարներով։

Այսպէս Խարպին Պատերազմէն առաջ ռուսական գաղութային մեծ քաղաքի մը տպաւորութիւնը կը թողու իր 30,000 բնակիչներով, իր պանդոկներով, որոնցմէ մին «Կոանտ Օթէլ» ունի իր թատերական խումբը և զինուորական քլիւբը։ Ռուսերէն թերթ մըն ալ կը հրատարակուի հոն, «Խարպինսքի Վէսթնիք»։ Խարպին այսօր ռուս բանակին գլխաւոր մէկ կեդրոնն է Քիրինի հետ, որ 200,000 բնակիչ ունի, մեծ մասամբ չինացի։ Մուքէնի ճակատամարտին ռուսական ուժերէն առաջ արդէն Խարպինի մէջ կանգնուած էին մեծ մթերանոցներ, իսկ այսօր աւելի մեծ է ոգեւորութիւնը այս մասին։ Լեցուն է վիրաւորներով և հիւանդներով, որովհետեւ հոս փոխադրուած են Մուքէնի և Խարպինի միջեւ, այսինքն Թիլինկի, Հունչուլինի մէջ գտնուած հիւանդանոցները։

Ապագան պիտի ցուցնէ թէ ռուսական բանակը ի վիճակի պիտի ըլլայ պաշտպանելու Խարպինը։ Եթէ ճարոնական բանակը բաւական զօրաւոր ըլլայ, անշուշտ պիտի փորձէ արեւելեան չինական երկաթուղիին այս յոյժ կարեւոր կէտը իր ձեռքը անցընել։

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

ԶԱՐԻՆ ԻՆՔՆԱԳԻՐ ՄԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նիժեգոլ կայսրը հետեւեալ ինքնագիր գիտողութիւնը ըրաւ Սինոդին կողմէ իրեն ներկայացուած եկեղեցական բարեկարգական ծրագրին վրայ, որուն գլխաւոր կէտերն էին համագումար եկեղեցական ժողով մը գումարել և Պատրիարք մը ընտրել.— «Ռուսիոյ պատերազմի ներկայ կացութեան մէջ անկարելի կը գտնեմ ի գլուխ հանուիլը այդպիսի մեծ խնդրոյ մը, որ աւելի խաղաղաւէտ ժամանակի և խորհրդածութեան կը կարօտի։ Եթէ նպաստաւոր ժամանակը գայ, հետեւելով հանգուցեալ հաւատացեալ Զարերուն օրինակին, ամբողջ խնդիրը նկատողութեան պիտի առնեմ, և համագումար եկեղեցական ժողով մը պիտի գումարեմ քննելու համար հընձանդ ռուսական եկեղեցւոյն կանոնները, հաւատոյ իրերը և եկեղեցական վարչութիւնը։»

ՌՈՒՍ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳԱՆՁՈՒՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

1904ի սովորական հասոյթները 2017 միլիոն ռուպլ եղած են ցարդ հրատարակուած տեղեկագիրներուն նայելով, այսինքն ենթադրուածէն 37 միլիոն աւելի, 1903էն 14 միլիոն պակաս, իսկ 1902էն 111 միլիոն աւելի։ Սովորական հասոյթները ծախքերէն աւելի են, որոնց գումարն է 1910 միլիոն ռուպլ, հետեւարար 107 միլիոնի հասոյթի առաւելութիւն մը։ Արտասովոր ծախքերուն մէջ կան 641 միլիոն ռուպլ պատերազմին համար, և 163 միլիոն ռուպլ երկաթուղեաց ընկերութիւններուն տրուած։ Այս արտասովոր ծախքերուն յատկացուեցան նախ 1904ի առաւելական հասոյթները, 107 միլիոն, 1904ի 5% ելմտական գանձատուներուն արդիւնքը, 430 միլիոն, նախորդ տարիներուն առաւելական հասոյթները 384 միլիոն, ընդամէնը 922 միլիոն ռուպլ։ 1905 տարուան սկիզբը կը մնար 119 միլիոն, և այս հաշիւին դուրս է 4% փ-խառութեան գումարը։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԱՂԱՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

«Նայէ Ֆրայէ»ի Վերջին ժամուն մէջ հետեւեալը կը կարդանք.— Բարիզի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը յայտարարուի թէ տակաւին բանակցութիւններ սկսած չեն Ֆրանսայի և Գերմանիոյ միջեւ Մարոքի մասին։ Ասկէն պարագայի մէջ սխալ արտաքին գործոց նախարար Մ. Տելքասէ առաջին քայլը եղած է, որ կրնայ նախաշուիլ ծառայել բանակցութեանց համար, եթէ Գերմանիա փափաքի։ Այս առաջին քայլը կատարուեցաւ անցեալ օր գերմանական դեսպանատան մէջ Մ. Տելքասէի ճաշելովը։ Ինչպէս յայտնի է, Մ. Տելքասէ Մ. Բաուլինի հետ յարակից սրահ մը քաշուեցաւ, եւ խորհրդակցեցաւ քսան վայրկեան, ոչ թէ հինգ վայրկեան, ինչպէս ըսուեցաւ ասկէց առաջ։ Մ. Տելքասէ քանի մը դիտողութիւններ ըրաւ Մարոքի խնդրոյն վրայ, և յայտարարեց թէ Ֆրանսա դիտաւորութիւն չունի օտար շահերուն վնաս հասցնելու, և հակացուց թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը պատրաստ է Գերմանիոյ հետ բանակցիլ այդ խնդրոյն վրայ։ Իշխան Բաուլին զգուշանալով հանդերձ իր կառավարութեան հայեացքները պարզելու Մ. Տելքասէի առջեւ, իսկոյն այս տեսակցութեան արդիւնքը հեռագրեց Պերլին։ Հիմա, խնդիրը սա՛ է թէ ճաշի առթիւ այս խօսակցութիւնը կրնայ նկատուիլ իրրեւ նախաբան մը բանակցութեանց Գերմանիոյ և Ֆրանսայի միջեւ։ Բարիզի մէջ սա տպաւորութիւնը կայ թէ Մ. Տելքասէ առաջին քայլը առաւ, և երկրորդ քայլը առնել հիմա Գերմանիոյ կը մնայ։ Դիտելի կէտ մըն է որ Բարիզի թերթերը բնաւ մեկնո թիւն մը չեն տար գերման դեսպանին հետ Մ. Տելքասէի խօսակցութեան։

Պերլինէ ալ հետեւեալը կը հեռագրեն դարձեալ իրազեկ «Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ»ի.— Պերլինի լաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ կը հաստատուի թէ Մ. Տելքասէ նախաձեռնարկ կ'ըլլայ բանակցութեանց մանելու Մարոքեան գործերուն առթիւ։ Այս իրողութիւնը ինքնին ցոյց կուտայ Մ. Տելքասէի հակամիտութիւնը։ Մ. Տելքասէ գերման դեսպանին ցաւ յայտներ է ծանօթ խնդրոյն առթիւ լրագրական պայքարին վրայ, եւ պատրաստութիւն յայտներ է ամէն թիւրիմացութիւն բառնալ դոհացուցիչ բացատրութիւններով։

Կ'ըսուի թէ Գերմանիա եռառաւ իր որոշումը՝ մասնաւոր Պատուիրակութիւն մը դրկելու Ֆէս։

Մր. Ռուզվէլթի Որսորդութիւնը.— Նախագահ Ռուզվէլթ մեծ եռանդով կը շարունակէ իր որսարշաւը։ Օքլահոմայի մէջ իր նուագը ապաննեց տասնութը արջ, որոնց մորթերը Ուաշինկթըն պիտի դրկո՛ ին իբրեւ յիշատակ Ռուզվէլթեան որսորդութեան։

Նիհիլեցին Մեծ Ռազմաբարձրեր.— Անգլիական կառավարութիւնը այժմէն նախնական պատրաստութիւններ կը կատարէ յառաջիկայ մեծ նաւային ռազմափորձերուն համար, որոնք պիտի կատարուին հրամատարութեամբ ծովակալ Սէր Ճոն Ֆիշըրի յունիս ամսուն, անգլիերէնական նաւային բարեկամական այցելութիւններէն առաջ։ Մանչի և Ատլանտեանի նաւատորմիղները յունիս 7ին ածուխ պիտի առնեն և պատրաստ պիտի գտնուին կեղծ պատերազմին համար իրենց գտնուած տեղերը, և մէկ շաբաթ առաջ Պահեստի Նաւատորմիղը շարժման մէջ դրուելու աշխատութիւնք պիտի սկսին։ Ցածանաւերու երկրորդ տորմիղը՝ հրամատարութեամբ Պաթէնպէրկի Լուի իշխանին՝ ճամբայ պիտի ելլէ Ճիպրալթարի իր խարիսխէն, և յունիս 7ի առաւօտները Բօրթլէնտ պիտի հասնի, ուր մինչեւ յունիս 13 ածուխ պիտի առնէ, և պիտի սկսի շրջան մը ընել Իռլանտայի ծովեզերքներուն շուրջ ռազմափորձերուն ծրագրին համաձայն։ Կեղծ պատերազմին գործողութիւնները պիտի տեւեն մինչեւ յուլիս 19։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Սինկապուր-17 ապրիլ.-Գերմանական Բրինձ-Հանուի շոգենաւը ուր կը գտնո՛ ին ճարոնական Արիզումա իշխանը որ գերման գահաժառանգին ամուսնութեան համար օժիտներ կը տանի Պերլին Միքատոյին կողմէ, ամսոյս 14ին, կէս օրին Սայկոնէ 600 մղոն հիւսիս, Քէսարնու ծոցին մէջ հանդիպեցաւ ռուսական 18 մարտանաւերու։ Այս լուրին նայելով, ռուս մարտանաւերը 6 օրուան մէջ 700 մղոն ուեղ կը կըտրէին։ Ճարոնցիք կը մտածեն թէ կարելի է որ ռուս նաւատորմը Ֆորմոզայի ետեւէն անցնիլ պիտի փորձէ որպէս զի ուղղակի Վլատիվոսթոք հասնի Ովկիանոսին ճամբով։ Ուրիշ կարծիք մըն ալ կայ թէ ռուսք պիտի սպասեն Նէպոկաթովի Յրդ նաւաբաժնին որ այսօր Սէյշէլն 80 մղոն բացերը նը՝ մարուած է շոգենաւի մը կողմէ։ Զրոյց մը կայ թէ կարդ մը ռուս ածխաբարձներ գրաւուած են ճարոնական մարտանաւերէն։

Վիէննա.— Ռուսական նաւատորմը Ֆունչաֆ նաւահանգիստը առանց հանդիպելու, դէպ ի Ովկիանոս առաջացաւ։ Ասկէ կը հետեւի թէ սպասուած նաւային ճակատամարտը հիմա տեղի պիտի չունենայ։ Ռուսական նաւատորմը միշտ հարաւային չինական ջուրերուն մէջ պտտելով պիտի աշխատի ճարոնները նեղելու։ Պալտիկի երրորդ նաւաբաժինը երբ ժամանէ, ռուսական նաւատորմը դէպի Վլատիվոսթոք ճամբայ պիտի ելլէ։

Լոնտոն.— Հոնկ-Քոնկէն կը հեռագրեն Ռիվերի թէ Ռոժէսթվէնսքիի նաւատորմը Գուչոյի ջրանցքէն պիտի անցնի, եւ եթէ չկրնայ, Թօքիոյի նեղուցէն պիտի անցնի։

Լոնտոն.— Սայկոնէ կ'հեռագրուի «Սէնդրլ Նիւզի».— Ծովակալ Թոկոյի սրընթաց նաւաբաժնին ժամկոյզ ճարոնական յածանաւեր պաշարեցին Պալթիկի ռուս նաւատորմին պակասող մէկ քանի ածխաբարձ շոգենաւեր, որ բաւական հեռու կ'գտնուէին նաւատորմէն, և հրաւիրեցին զանոնք որ անձնատուր ըլլան։ Հատ որում ածխաբարձ շոգենաւերը զուտ առեւտրական նաւեր էին՝ զուրկ ոՀ է սպառազինութենէ, անձնատուր եղան ճարոնական յածանաւերուն, որ զանոնք իրենց հետ տարին դէպ հիւսիս։ Թղթակիցը կ'աւելցնէ թէ ցարդ ո՛ Հէ հեռագիր հասած չէ Սայկոն այս լուրը հաստատող։ Հոնկքանկէ ալ կը հեռագրուի Սէնդրլ Նիւզի թէ Պալտիկի նաւատորմին մարտանաւերուն մէկ մասը հասաւ Քամրան ծովախորշը, Ապրիլ 15ին շաբաթ օր, առտուն, իսկ ռուս նաւատորմին մնացեալ մասը հասաւ Վարելա հրուանդանը։ Ռուս մարտանաւերը կը շարունակեն իրենց ճամբան դէպի ի հիւսիս։ Հոնկ Քոնկ հասաւ «Պրինհիլտ» առեւտրական շոգենաւը, որուն նաւազները լուր տուին թէ հինգշաբթի օր կեցուց զիրենք ռուս նաւատորմը, որ Բատարան հրուանդանէն 60 մղոն հեռու կը գտնուէր դէպի հիւսիս։ Ռուս մարտանաւ մը մօտեցաւ «Պրինհիլտի», բայց տնտեսելով որ անիկա պարզապէս առեւտրական շոգենաւ է, թողուց որ շարունակէ ճամբան։ «Պրինհիլտի» նաւապետը կ'յայտարարէ թէ շատ լաւ վիճակի մէջ կ'գտնուի Պալտիկի ռուս նաւատորմը, ռուս մարտանաւերուն տեսքը և նաւատորմին ընդհանուր կազմակերպութիւնը լաւ տպաւորութիւն կը ձգեն դիտողին վրայ։

— Մանիլայէն կը հեռագրեն թէ Արեւելքի ամերիկեան նաւաբաժինը, որ 18 մարտանաւերէ կը բաղկանայ, Փիլիպպենց հիւսիսային կողմը հասխմբուած է։

Սաբկոն.— Ծովակալ Ժոնքիէր «Թոլու» մարտանաւով գնաց միանալու «Տէքքարդ» յածանաւին՝ Քամրանհիի ծովախորշին մէջ, որուն շուրջ խարիսխ նետած են ռուս մէկ քանի մարտանաւեր։ Ռուս նաւատորմը Լիպաւէն մեկնելէն ի վեր ութը հոգի միայն կորսուած է իր 18 000 հոգիէն հիւանդութենէն պատճառ։

Լոնտոն.—Ճարոնցիք Թորփիլանաւերու յարձակման խարիսխ ըրին Ֆորմոզայի Մաքունկ նաւահանգիստը, ուր բաղմաթիւ Թորփիլանաւեր, Թորփիլահալածներ եւ Թեթեւազրահ յածանաւեր հաւաքուած են։ Ճարոնցիք ականներ դեռեղեցին Ֆորմոզայի և Բիսքաւոր կղզիներու ջուրերուն մէջ և ծանուցին Ծ. Արեւելքի բոլոր նաւահանգիստներու վարչութեանց թէ արգիլուած է օտար շոգենաւերու, չինական եւ ճարոնական առագաստանաւերու, անցնիլ այդ ջուրերէն։ Թօքիոյէ կը հեռագրուի թէ ռուս նաւատորմին ճարոնական ջուրերը մօտենալուն պատճառաւ, ճարոնական բոլոր առեւտրականներուն շրջանաւերուն հրամայուեցաւ որ չեռնանան իրենց նաւահանգիստներէն։ Բաց ի Մանչուրիոյ բանակին օգնական զօրք, ռազմանիւթ և պաշար տանող փոխադրանաւերէ, ճարոնական ոչ մէկ առեւտրական նաւ պիտի բանի։ Վաճառականներու ապրանքները կը փոխադրուին չինական առագաստանաւերու միջոցաւ։ Ռուսական նաւատորմին ճարոնական ջուրերուն մօտենալուն պատճառաւ ճարոնական կառավարութիւնը բնաւ չէ փոխած հաստատեան համար իր առաջարկած պայմանները, մանաւանդ հրաժարած չէ առուգանք պահանջելէ։

Պերլին.—Ռուս կառավարութիւնը մէկ քանի միլիոն ռուպլ արժզրուեցեամբ ռազմանիւթ և պահեստ ուղարկելիք յանձնարարեց գերման գործարաններու, մինչեւ 9 ամիս յանձնուելու պայմանաւ։

Թօքիօ.—Ամբողջ ճարոնական մամուլը կը պահանջէ արտաքին գործոց պաշտօնատունէն որ չուտով յարձակողական եւ պաշտպանողական դաշնակցութիւն մը կնքէ Անգլիոյ հետ, ինչ որ չանուլա պիտի ըլլայ ոչ միայն երկու ազգերուն, այլ ամբողջ աշխարհի համար։ Ճարոնական մամուլը կ'ըսէ թէ կարելի է ընել այդ բանը, նոյն իսկ եթէ նախարարական փոփոխում պատահի Անգլիոյ մէջ։ Ճարոնական լրագիրները կ'ըսեն թէ Մր. Զեմպըրլէնի ճառէն ալ կը հետեւի թէ կարելի է այսպիսի զինակցութիւն մը կնքել Անգլիոյ հետ։

Բեռլին.— Վլատիվոսթոքէ կը հեռագրուի թէ մեծ թիւով օգնական զօրք հասաւ հոն։ «Ռօսիա» եւ «Կրոմպոյ» յածանաւերը դուրս ելան, բայց մինչեւ 40 մղոն տեղ ճարոնական մարտանաւ չտեսան։ Գաղտատութիւններ կը տեսնուին Պալթիկի նաւատորմը ընդունելու համար։

—Զօր. Լինէվիչ կը հեռագրէ Կայսեր.—«Ամսոյս 16ին, մեր բանակին ձախակողմեան մէկ ջոկատը յարձակեցաւ Թշնամիին վրայ որ դիրք մը գըրաւած էր Ֆուչուլ գիւղին մօտերը գտնուած բլուրի մը վրայ։ Մեր զօրքերը ապա ետ մղեցին Թշնամին Մաժան գիւղէն եւ գրաւեցին զայն։ Թշնամին քաշուեցաւ։ Նանէվանկոլա, Մաժանէ 3 մղոն հեռու դէպի հիւսիս արեւմուտք, կրակի տակով իր պաշարներու ամբարանոցները։ Այս վերջին սեղմութեամբ զրկուած մեր ջոկատը որ պաշտօն ունէր պաշարելու Թշնամին, տեսաւ որ հետեւակազօրքերը իրենց հետ ունենալով հինգ փոքր թնդանօթ, գրաւած են Նանէվանկոլան։ Թշնամին կատաղի կերպով կը դիմադրէ մեր յարձակումներուն։

Պէրլին.— Գերմանիոյ կայսեր՝ բժիշկները հանգիստ ընել յանձնարարեցին։

Վիէննա.— Պաշտօնապէս կը հերքուի այն լուրը թէ Էռաւարա թագաւոր եւ Վիլհէլմ կայսր ժողովներ պիտի տեսակցին։

Զէրինի.— Զօր Կրուիլ Սերպիոյ թագաւորին ինքնագիր մէկ նամակը մասոյց Քարատաղի իշխանին։ Ընդունելութեան պահուն արտասանուած ճառերով երկու կողմէն ի վեր հանուեցան երկու երկիրներուն բարեկամական յարաբերութիւնները։

Բարիզ.— Կը հաստատուի թէ

վերջերս Մ. Տէլքասէ տուիթը ունեցեր է տեսակցելու Բարիզի գերման դեսպան Ռատոլին իշխանին հետ՝ Մարոքի խնդրոյն վրայ։ Կ'ըսուի թէ տեսակցութիւնը Պէրլինի մէջ պիտի շարունակուին տեղւոյն ֆրանսական դեսպանին եւ Գերմանիոյ նախարարապետին միջեւ։

ՅՈՐ ՏԸ ՅՐԱՆՍ. — Քանի մը օրէ ի վեր թանձր մուխ մը կը բարձրանայ Բլէյ լեռնէն, որուն խառնարանէն մեծաքանակ լաւա կը ժայթքէ։

ԲԱՐԻԶ. — Անգլիոյ նաւաքաժնին Պրէսթ այցելելուն լուրը պաշտօնապէս ծանուցուեցաւ։ Պրէսթի թաղապետական Խորհուրդը, որատսովոր նիստ մը մը գումարելով, անսահման վարկ մը քուէարկած է՝ յուլիսի երկրորդ կէսին մէջ ընդունելու այդ նաւաքաժինը։

ՖԻՈՐԷՆՑԱ. — Սաքսոնիոյ նախորդ իշխանուհին մերժեց Սաքսոնիոյ թագաւորին կողմէ իրեն յատկացուած 60 000 մարքի թոշակը պայմանով որ աղջիկը՝ Մոնիքա իշխանուհին իրեն յանձնէ։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ նախընթաց իրի կուն Սկիւտար անցաւ եւ առաջնորդուեցաւ Սուրբ Հեանց ամարանոցը, ուր գիշերեց։ Երէկ առաւօտ Ն. Սրբազնութիւնը նախագահեց Ս. Կարսպէտ եկեղեցւոյ Արեւագալի երգեցողութեանց, զորս ունկնդրելու եկած էր խուռն բազմութիւն մը։ Տէր Աստուածամայրէն վերջ Ս. Պատրիարքը հոգեշունչ քարոզ մը խօսեցաւ։ Աստուածային նախախնամութիւնը ընդ միշտ զմեզ կը պահպանէ եւ մեր վրայ կը հսկէ, ըսաւ, եւ մենք սակայն երբ ընտանեկան ցաւ մը գժբաղդութիւն մը ուենենք կը գանգատինք թէ քանի որ Աստուած մեզ կը պաշտպանէ, ինչպէս եւ ինչ եղանակաւ կը թոյլատրէ որ մենք նշաւակ ըլլանք ընտանեկան ձա, խարդութիւններուն։ այս գանգատը հիւղ պիտի ըլլար եթէ մարդս Աստուածային կամքով լարուած մեքենայ մը ըլլար, եւ սակայն Աստուած տարբեր կերպով մը օժտեց մարդը, անոր տուաւ կամք մը, որով ան ազատ է իր գործին։ Մարդը ուրեմն եթէ Աստուծոյ կամքին համաձայն վարուէր և ոչ ընտանեկան ձախադրութեան մը հանդիպէր, այն ատեն թերեւս իրաւունք ունենար գանգատելու թէ ինչո՞ւ Աստուած զինքը չի պաշտպաներ։ Սակայն մարդը ինք իր ուզած կերպով կը վարէ գործերը, կը խորհի, կը դատէ, կ'որոշէ և կը գործադրէ իր իսկ կամքով, և երբ Աստուած կը պաշտպանէ մենք կը հեռանանք, ինք իր թեւերուն տակ կը հրաւիրէ և մենք տարբեր ճամբէ կ'ընթանանք։ Եւ այն ատեն պէտք չէ գանգատինք երբ աշխարհային վիշտերն ու ձախորդութիւններ մեզ կը շրջապատեն։ վասնզի անչափ է Աստուծային ողորմութիւնը բայց այնչափ է Աստուածային արդարութիւնը։

Եկեղեցական արարողութենէն վերջ Ն. Սրբազնութիւն Թաղ. Խորհրդարանը առաջնորդուելով, պատուասիրուեցաւ։ Հոն կը գտնուէին Թաղ. Խորհրդոյ անդամները ամբողջութեամբ, ինչպէս նաեւ Թէլեան Բարթող, Գէրպէրեան Ռէթէոս, Ֆէսճեան Արիս, Սուրէնեան Լեւոն և Մկրտիչ ու Միհրան Պէզազեան, Մրմրեան Յարութիւն էֆէնտիները և ուրիշ ծանօթ եկեղեցական և աշխարհական անձնաւորութիւններ։

Ն. Սրբազնութիւն մեր մը չափ հանգիստ առնելէ ու կարգ մը եկեղեցական ու կրթական նիւթերու վրայ խօսելէ ետք, ուղղուեցաւ դէպի Սուրէնեան Հարազատաց բնակարանն ուր նախագահեց իրեն ի պատիւ սարքուած ճոխ սեղանի մը։ Ժամը 7ին մօտ Ն. Սրբազնութիւն ընկերակցութեամբ Թումիկ էֆ. Սուրէնեանի այցելեց թաղին ձեմարան վարժարանը։ որուն դռնէն դիմաւորեցին տեսուչ Պալտնեան էֆ.ն և ուսուցիչները։ Ս. Պատրիարքը բոլոր դասարանները մի առ մի այցելելէ, աղայոց ուսումնական վիճակը քննեց և իրեն ձօնեալ երգերու և արտասանութիւններու ունկնդրելէ յետոյ իր գոհունակութիւնը յայտնեց վարժարանին կրթական վիճակին արդիւնաւորման համար և յորդորեց աշակերտները ըլլալ հաժանքին և տէրութեան օգտակար անդամներ։ Շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Թաղ. Խորհրդոյ Ատենապետ Թումիկ էֆ. Սուրէնեանի, Թաղին եկեղեցւոյն պայծառութեան և վարժարանին յառաջդիմութեան համար իր և անդամակցաց տարած ջանքերուն համար։

Ն. Սրբազնութիւն յետոյ Իճառիէ անցնելով առաջնորդուեցաւ Ներսէսեան-Սրմանեան վարժարանը, ուր երկսեռ աշակերտները դիմաւորեցին Ս. Պատրիարքը, առաջնորդութեամբ իրենց Տեսուչին Մաքլաթեան էֆ.ի և Հոգաբարձութեան։ Բոլոր դասարանները այցելեց և իր գոհունակութիւնը յայտնեց վարժարանին բարեկարգութեան և յառաջդիմութեան համար, գովելով կրթական պաշտօնէից և Հոգաբարձութեան ջանքերը։ Յետոյ, մեկնեցաւ Բերա, իր բնակարանը։

ՎԱՆԱՑ Առաջն. նախորդ Տեղապահ Տ. Սահակ սրբազանի ժամանակ կիրակի և տօն օրեր ժողովրդեան Աւետարան քարոզելու և առողջապահական, կրթական, գիտական նիւթերու վրայ խօսելու համար յանձնաժողով մը կազմուած էր, որ մինչեւ վերջերս գործի չէր սկսած։ Այժմու Առաջն. Տեղապահ Տ. Մեսրոպ Ա. քհ. Ճանիկեան տեսնելով պէտքին կարեւորութիւնը և միւս կողմէ բողոքանաց տակաւ յաճախացումը, որոնց նորաչէն ժողովարանը ամէն կիրակի հարիւրաւոր անհատներ կը քաշէ իրեն՝ հրաւիրեց յանձնաժողովը գործելու։ Այդ յանձնաժողովին անդամներն են. Մեսրոպ Ա. քհ. Ճանիկեան, Կարապետ քհնյ. Աւետեան, Ղեւոնդ քհնյ. Սաֆրաստեան և Տեարք Խաչատուր Սօլոխեան, Համբարձում Երամեան, Ղեւոնդ Խանճեան, Յովհաննէս Բուլղուրեան։ Ծանձնաժողովը իր առաջին նիստին մէջ որոշեց կիրակնօրեայ լսարան մը ունենալ անխափան, նորաչէն եկեղեցիին մէջ որ Վանայ Այգեստանի կեդրոն և միւս թաղերը ունի իր շուրջը։ Միանգամայն իրեն 4 անդամ ևս առաւ, որք են. Տեարք՝ Ա ետիս Թէրզիպաշեան, Գրիգոր Աճէմեան, Համազասպ Բաղէշցեան և Մարտիրոս Նալբանդեան։ Ուրախալի է որ ժողովուրդը գունդագունդ կը դիմէ այս եկեղեցւոյ գիրկը կիրակի ցորեկներ, ուր նախ կ'երգուի շարական մը, կը կարդացուի օրուան Աւետարանը և օրուան քարոզիչը կը խօսի ժամու մը չափ։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱՑԻ թաղ. խորհրդին ատենապետ վսեմ. Բարթող փաշա ակէ առաջ խնդրած էր որ նոր ընրութեան հրաւանգ տրուի։ Ս. Պատրիարք Հայրը գրով մը պատասխանեց թէ Թաղ. Խորհրդոյ վերակազմութիւնը առաջնորդին ընտրութենէն յետոյ կրնայ տեղի ունենալ և գնահատելով Խորհուրդին արդիւնաւոր պաշտօնավարութիւնը, հրաւիրեց շարունակել իր պաշտօնը մինչեւ առաջնորդին ընտրութիւնը։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷ գրուեցաւ Տ. Վարիճ Մ. վրդ.ի, որ թեմական այցելութեան ելած էր, վերադառնա՛լ Ռոտոսթօ և նախագահե՛լ Ս. Զաքի ատենին առթիւ տեղի ունենալիք եկեղեցարարողութիւններուն։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐը քաջալերութեան և գոհունակութեան գիր մը գրկեց Պաղտատի Պատ. Փոխանորդ Տ. Սերոբէ վրդ.ի, որ վերջերս կատարած էր Պասրայի եկեղեցիին հիմնարկէքը։

ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ժամօրհնող Տ. Եղբաս վրդ. Ս. Պատրիարք Հօր տնօրինութեամբ, փոխանակ Սթենեայի, Գարթ-ալի եկեղեցիին առժամեայ քարոզիչ կարգուեցաւ. Ս. Զաքի ատենական օրերուն առթիւ։

ԳՈՒՄԳԱԲՈՒԻ ԴՐՍԻ Թաղ. Խորհուրդը մինչեւ Զաքիկ հասցնելու փափաքով այս օրերս ձեռնարկած է վերաշինել եկեղեցիին վերնատան սանդուխը որ արդարեւ փլած, փլփլած վիճակ մը ունէր։ Վերաշինութեան ծախքը, որ մօտաւորապէս 3000 ղրշ. կ'ենթադրուի, մասամբ հայթայթած է տեղւոյն քահանաներէն Տ. Վաչակ հայրը, բարեսէրներու նուիրատուութիւնով։

ՎԱՆԷՆ Թաղակից մը կը գրէ. — Վերջերս Վան հասաւ Պ. Փախչօեան, որ բաւական տարիներէ ի վեր Մ. Նահանգաց մէջ հաւաստարանի մը դասընթացքին հետեւելով՝ փիլիսոփայութեան վկայական ստացած է։ Հայ Բողոքական է և կարելի է այս տեղի ժողովարանին երէց կարգուի, վասն զի այժմու երէցին ատփակ, մոլեռանդ և անկարող մէկը ըլլալը՝ չատոնց գիացած են մեր Աւետարանական եղբայրները ինչպէս նաեւ Մր. Բէյնոլտս։

— Երամեան վարժարանին չէնքը թէեւ ամբողջացած է սակայն, կ'ըսեն թէ 100 լիրայէ աւելի պարտք մը թողած է դժբաղդ յորելեարին ուսերուն վրայ՝ կահաւորուած չըլլալով միասին։ Այս դպրոցը փակուելու վրայ էր. վասն զի Երամեան էֆ. ուսուցչաց (որոնք 6—7 ամսական կը պահանջեն) և դպրոցի պարտքին տակ ճնշուած՝ որոշած էր այլ եւս չշարունակել, սակայն քանի մը բարեկամներու յուսադրութեամբը և քաջալերանքով՝ եւ կեցաւ իր տիւոր որոշումէն։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Խնամակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը առաջիկայ Հինգշաբթի, Ապրիլ 7, Աւետման Տօնին ներկայ պիտի գտնուի Ս. Եկեղեցւոյս մէջ օրուան Տօնախմբութեան և Ճաշու Դրքէն ետք, իր հոգեշունչ և պերճախօս քարոզութեամբը հոգեւորապէս պիտի մխիթարէ բարեպաշտ ուխտաւորները։ Սկզբնաւորութիւն արարողութիւնը։ Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցիին մէջ առջի օր կատարուեցաւ յուղարկաւորութիւնը երիտասարդ ուսուցիչ Ստեփան էֆ. Փափազեանի։ Հանդէսին կը նախագահէր Տ. Վահան Ծ. վրդ. Տէր-Մինասեան և արարողութեանց կը մասնակցէին բազմաթիւ դպիրներ։ Տարաբաղդ ուսուցչին մարմինը ամփոփուեցաւ Էսիրեէ Գարեզմանատունը։ Հանդուցեալին պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Տէրէ Աղաճի Թաղ. Խորհուրդին և Տ. Յեսու Հօր, որոնք ամէն ջանք ու դարման չխնայեցին անոր հիւանդութեան ատեն և մխիթարեցին բորոյապէս ու նիւթապէս, իրենց վարժարանին այս երբեմնի ուսուցիչը։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

18 Ապրիլ 1905

Ֆրանս. 3% (Français)	99	32
Ռէժի (Tab. Turcs)	385	—
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	88	95
Երկաթուղի (Lots Turcs)	137	—
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	604	—
Թրանսվասալ (Transvaal)	102	—

ՐԷՍՄԻ

ՆԸՇԱՆ

Շահէսթէի աթրիֆէթիլիա օլմասընա մէպնի Սպասն կազէթասը սահիպը իմթիեազը աթուֆէթլու Միհրան էֆէնտի հազրէթլէրինէ պիրինճի ռիւթպէէն Օսմանի նշանը ալիսի իհսան պույուրուլմուշ տրը։

ՆԵՐՔԻՆ

ԿՈՅՍ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց 1000 օսմ. ոսկի յատկացնել Վանայ և շրջակայ գիւղօրէից՝ ուր խիստ ձմեռ մը բրած էր այս տարի և ժողովուրդը նիւթական անձկութեան մատնուած։ Պետական այս թանկագին նպաստը երախտագիտութեամբ լեցուցած է Վանայ և գիւղօրէից ընդհանուր ժողովուրդը։ Յարդ ձիւնը չէ թեթեւցած Վանայ մէջ, և հացը հեռազեռէ կը ադէ, որուն օխան 50 փարայի ելած է։ Բոլորն թէև անհնացած է, բայց հիմա էնֆլուէնցան կը սիրէ, և այս երկուքը ոչ նուազ նպաստած են առեւտրական գործառնութեանց դադրելուն։ Գիւղերու ճամբաները գոցուած են ձիւնէն և հաղորդակցութեանց դժուարութեան պատճառաւ անկարելի կ'ըլլայ ցորենի փոխադրութիւնը։ Զմեռուան սաստկութենէն ընտանի անասուններուն վիճակը արդահատելի է, և դարմանի չէ։ Ութենէն անոնց մահը հաւանական է։ Այս պատճառաւ շատ մը գիւղացիք առաջարկած են իրենց անասունները պահ տալ գարնան միայն անոնց կէսը ետ առնելու պայմանաւ։ Իրաց այս վիճակին մէջ ուրախութիւն պատճառած է Մարտի սկիզբը տեղացող անձրեւը և քամին, որոնք մասամբ թեթեւցուցին լեռնացած ձիւներուն սասկութիւնը։

ԵԷՄԷՆԻ ՆԱՀԱՆԴԸ. — Գոսովայի նախորդ կուսակալ Շաքիր փաշա, որ եէմէն ղրկուելիք քնինչ մարմնին պետ կարգուած է, ճամբայ ելաւ Սկիւտէն։

ՀԱՅԵՇ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ կայսրատնութեամբ, առջի օր այցելեց Սրբազնի նաւարանին գործարանները և Տովմային նախարարութեան պաշտօնատունը, և յետոյ մայոյկներով գացին «Մէջսուիէ» զրահաւորը, «Մէճիտիէ» և «Համիտիէ» յածնաւերը և «Ալբակութ» և «Աքիսար» թորպիլանաւերը։ Նաև Նորոգուելու վրայ եղող մարտանաւերը։ Պատուիրակները ամէն կողմ ընդունուեցան զինուորական պատիւներով։

ՍԱՖՍՈՆԻՈՅ Եոհան ժօրժ իշխանը որ Իզեսիճ կայս. չոգենաւով Մուսանիս գացած էր, Գրուսա մեկնեցաւ։ Իզեսիճ առջի օր Պո իր դարձաւ։ Իշխանը Մուսանիայէ անցաւ Գրուսա մինչեւ Մէյչէթ, ուրկէ մասնաւոր կառախումբով պիտի դառնայ Հայտարբաշա այս առտու։ Մաքսոն իշխանը ճամբան պիտի հանդիպի Հէրէքէի կայս. գործարանը, ուր ի պատիւ իրեն հացկերոյթ մը պիտի տրուի։

ԿՈՅՍ. ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ. — Գոհութեամբ կը ծանուցանենք թէ, Վեհ. Սուլթանը գնահատելով «Սապահ» լրագրոյ արտոնատէր Վսեմ. Միհրան էֆ.ի բարւոք և հաւատարմական ծառայութիւնները Առաջին Օսմանիէ պատուանշան շնորհած է։ Վսեմ. Միհրան էֆ. Օսմ. ժամուլին ամէնէն կարեւոր դէմքերէն մէկն է և իր 37 տարուան աշխատութիւնով գնահատելի ծառայութիւններ մատուցած է։ Մեր շնորհաւորութիւնները կ'ուղղենք Ն. Վսեմութեան։

ՖԷՐՏԻՆԱՆՏ իշխան Զաքիկը Սոֆիայի մէջ պիտի անցնէ և յետոյ Բարիզ պիտի մեկնի այցելելու նախագահ Լուպէի։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՒԱԶԱՆՆԵՐԸ. — Մանաթրի պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ Տէպրէի Մորիչ գիւղին մէջ երեք Պուլկարներ ապաստանած էին։ Զօրքեր ղրկուեցան որոնք ապաննեցին աւազակները։

ԷՎԳԱՖԻ նախարար Թիւրխան փաշա հիւանդ ըլլալով իր պաշտօնատեղին չյաճախեց։

ԲԱՑԱՌ-ՀԱՄԱ երկաթուղին մինչեւ Հալէպ երկարելու կայս. Իրատէն շնորհուեցաւ։

ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ.— Սիւնոդին նախորդ անդամներէն Եփսոսի մետրապոլիտը իր թեմը մեկնեցաւ երէկ։ Միւսներն ալ պիտի մեկնին այս շաբթու։

— Յունարէն թերթերը կը գրեն թէ Մոսկուայի Յոյն վանքին մեծաւորը գրեր է Ֆէնէրի Պատրիարքին թէ Ռուսիոյ սինոդը Յունաց Պատրիարքարանին կարծիքը պիտի ուզէ Ռուսիոյ մէջ Պատրիարքութիւն մը հաստատելու խնդրոյն առթիւ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Պարսիկ հիւպատոս Միրզա Ալի Ասքար Խանի Առաջին Օսմանիէ պատուանշան արուեցաւ և Ալէքսանդրիոյ Պարսիկ հիւպատոս Միհրան Խան Գալֆասեանի ալ Բ. Մէճիտիէ։

ՍԵՐԳԻԱԿԱՆ դեսպան Մ. Սիմիչ առաջիկայ շաբթու Գելկրատ պիտի երթայ։

«ՄԱՐԴԸՐԻԹԱ» զբօսանաւը, ուր կը գտնուին Թէքի իշխանը, Լոնտոնի աւստրիական դեսպան կոմս Մէնստորֆը և ուրիշներ, Մուտանիա մեկնեցաւ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ և Ռումանիոյ սահմանագլուխին վրայ, Տօպրուճայի մէջ 5000 ռումէն ընտանիքներ պիտի ղրկուին ռումէն կառավարութեան որոշմամբ։ Ամէն ընտանիք պիտի ստանայ երեք հեքթար հող։

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ Տեսչութեան քարտուղարներէն Միհրաթ պէյ Սելանիկի նահանգին արտաքին յարաբերութեանց տեսուչ կարգուեցաւ։

ՄԱՔՍԱՑԻՆ վերատեսչութեան կողմէ իր պահանջաւ Գերմանիա յանձնարարուած երկու չոգենաւերը Պոլիս կը հասնին մօտերս։ Ասոնք պիտի կոչուին Իզմիր և Գերուբ։

ՊՈԼԻՍ-ԲԷՕՍԹԷՆՃԷ ընդհ. վեայ հեռագրաթելին բացումը պիտի կատարուի մայիս 15ին։ Հանդէսին ներկայ պիտի գտնուի Ռումանիոյ թագաւորը։

ՔԱՂԱՔԱՎԵՏՈՒԹԻՒՆԸ իմանալով որ թաղապետական Բ. շրջանակին պաշտօնեաները դրամական զեղծումներ գործած են, քննութեան ձեռնարկեց։

ՊԻԼԷՃԻԿի գոց շուկային և մայրցոյցի աշտարակի մը շինութեան հիմնարկէքը կատարուեցաւ անցած ուրբաթ օր։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄի ֆրանսական նոր ընդհ. հիւպատոս Մ. Ուիթրէյ իր պաշտօնատեղին ժամանեց։

ՄԱՀ. — Հրդ զօրաքանակին 8րդ զօրաքաժնին հրամատար Հիւսէյին Հիւսնի փաշա, որ բաւական տարիներէ ի վեր Վան կը գտնուէր մեռած է։

ԲՈՄԱՆՍՎԱՑԻ (Բոսովա) թաղապետական բժիշկ կարգուեցաւ ազգի. Արամ էֆ. Պօյնաքեան։

ՆԳԻՊՏԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ. — Գահիրէի մեր թղթակից Գրիգոր էֆ. Տամկաճեան կը գրէ. — Վսեմ. Պօղոս փաշա Նուպար և Պ. Ֆուտէն առաջիկայ ամսոյ մէջ Գահիրէէն պիտի մեկնին Հռոմ, Եգիպտական կառավարութեան կողմէ ներկայ ըլլալու Երկրագործական Միջազգային Համաժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 28ին։

—Սըէ Էտուարտ Զօհրապ փաշա Եգիպտոսի պատերազմական նախարարի խորհրդականի պաշտօնէն հրաժարած է։ Զօհրապ փաշա 35 տարիէ աւելի է որ ծառայած է Եգիպտական կառավարութեան։

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՑԻ և Քրէտի Լիոնէի բոլոր ճիւղերը գոց պիտի ըլլան այս ուրբաթ և երկուշաբթի օրերը, Լատինաց Զատիկին առթիւ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԿԱԹԻ ՏՈՒՇ.— Յարդ այնպէս գիտէինք թէ Բարիզի բարձրագոյն Տիկինները կաթով տուշ կ'ընէին, իրենց մորթին փափկութիւնը և մարմնին շնորհը լաւ պահելու համար։ Սակայն այլերն ալ այդ բաղդին կ'արժանանան եղեր և նոյն իսկ... խմբագիր մը։ Ով կ'ըսէ թէ խմբագիրները զրկուած մարդիկ են։ Այսպէս, անցեալ օր Յոյն Թերթի մը խմբագիրը Մ. Միլթիատիս Նիկոմիդիայէն Պոլիս եկող կառախումբին երկրորդ վագոնին մէջ ոտքը ոտքին վրայ թերթին մէջ կը կարդար թէ ծովակալ Բօժէնթվէնսքի ուր կը գտնուի կամ Թօկօ որ ծակէն դուրս պիտի ելլէ, երբ տեղէն վեր նետուեցաւ յանկարծ։ Կարծես ծովամարտը տեղի ունեցած էր և ինք իր աչքամտես, ենթակայ եղած է ռումբերուն գգուանքէն գոյացած մեծ ալիքներուն մէկուն։ Աչքերը կը թարթէ, ձեռքը գլխուն կը տանի և ահա կը տեսնէ թէ իր սեւ փայլուն զգեստը ճերմակ շղարշի մը անցուած էր։ Իր չփոթութենէն չսթափած, ահա աղմուկ մը ալ կը փրթի։ Մարդ մը, պօշաք մը, «պօկամի՛, պօկամի՛» կը գոչէ։ Յարակից յարկարարներէն ալ կը վազեն և ահա ընդհանուր քրքիչ մը կ'սկսի։ Մարդ մը՝ ջուրէն ելած կատուի պէս կը կծմկմար և ուրիշ մը որ կը պօռար երկու ձեռքերը դէպի վակօին «բաֆ»ը երկարած, ուր բերանաբաց պղնձեայ ասօթ մը կար, բերնէն կաթ վազվզոց կը հառկցուի իրողութիւնը։ Պօշնաքը 5 օխա կաթ պարունակող այդ անօթը, որուն բերանը կաշիով կապուած էր, դրած էր հոն, որ.ն առկը եկած նստած էր երանելի խմբագիրը։ Շոգեկառքին շարժիչն կամ կապը փրթած, կամ կաշին պատռած, ահա կաթը գլուխն ի վար իջած էր մարդուն։ Իսկ Պօշնակը ի զուր կը պռուչտար իր կ-թը մղքնալով որ յատկապէս Պոլիս կը տանէր։ Խեղճ խմբագիրին հագուստները առաջին կայարանին մէջ մաքրեցին ու մը-խիթարեցին զայն, ըսելով որ գոնէ կեանքին մէջ կաթով և առանց վճարման լոգանք մը ըրած էր։

ՈՐԴԵՍՊԱՆ.— Նիկոմիդիոյ շրջակայքէն Իսլամ գաղթականի մը կինը, անցածները կատաղութեան տագնապի մը միջոցին կ'սպաննէ իր եօթնամեայ զաւակը և կ'առնէ կը քալէ։ Ոստիկանութիւնը այդ կինը ձերբակալեց Նիկոմիդիոյ մէջ։

ԳՍԱՏԳԻՒՂԻ ԳՈՂԵՐԸ. — Ժամանակէ մը ի վեր Գատգիւղի մէջ գողութեան դէպքերը չատցած էին և ոստիկանութիւնը խիստ խուզարկութեան մը սկսած էր, որ յաջողեցաւ։ Այս երկուշաբթի գիշեր ժամը 8½ին, Մէջիտիւրտար, Ֆընտըքլեան փողոց վաճառական Սամսպ-ղլուեան Բարսեղ էֆէնտիի պարտէզը կը մտնեն և կը փորձեն բանալ դուռը։ Այս միջոցին հոնկէց կ'անցնէին քօմիսէր Ազմի և միւլազիմ Ապտիւլքատէր էֆ.ները որոնք անմիջապէս ձերբակալեցին գողը որ Տիմիթրի անուն մէկն էր։ Հետեւեալ գիշերն ալ դարձեալ նոյն փողոցը Ֆըրանսահպատակ Լիքօտիասի տունը մտան սօպաճի Տիմօյէոն, Կարապետ և Եորկի անձերը և կարգ մը առարկաներ տարին։ Այս գողերն ալ երեք ժամ ետքը ձերբակալուեցան և յետոյ գողտնները ետ առնուեցան։

ՄԱՀԱՑՈՒ ԱՐԿԱԾ.— Իզմիրէն կը գրեն թէ Պողթուզանի շրջակայ մէկ գիւղին մէջ Իսլամի մը ասնը մէկ սենեակին ախտակամածը փչելով հոն գտնուողները վար ինկեր են։ Երեք թրքուհիներ փլատակներուն տակ մնալով մեռեր են։

ԲԱՋՄԱԾԻՆ.— Բէրլէբէի մէկ գիւղին մէջ կին մը անցածները 4 զաւակ մէկէն տուեր է աշխարհի, երեքը մանչ և մէկը աղջիկ։ Այս բոլորն ալ սակայն քանի մը ժամ միայն կրցեր են ապրիլ։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՌԻԹՍՐ. ՕՐԷՆԴԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՒԱՎԱՐԶՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Փոխադրութեան նպատակով նաւ մը վարձելու պայմանագրութեան կ'ըսուի նաւավարձութիւն։

Երբեմն նաւատէրը իր նաւը յարդարելով ուղղակի իր գործին կը բանեցնէ և եթէ իր գործին բանեցնել չուզէ, մասամբ կամ ամբողջովին ուրիշներու վարձու տալով կը շահագործէ։ Երբեմն ալ նաւատէրը յոգնութենէ կամ յարդարման ծախքերէ ազատելու համար իր նաւը ամբողջովին վարձու կուտայ երրորդի մը որ իր հաշուոյն շահագործելու համար յանձն կ'առնէ նաւը յարդարել և ճամբորդելու կարող վիճակի մէջ դնել զայն։ Այս երրորդ անձին նաւապարագար կ'ըսուի։ Նաւավարձութեան պայմանագրութեամբ, նաւապարագարը և կամ առնցմէ մէկուն ներկայացուցիչը եղող նաւապետը բեռցնողին տարանքները մինչեւ որոշեալ տեղը անվթար փոխադրելու պարտական կ'ըլլայ։ Հետեւապէս՝ եթէ պայմանագրութիւնը նաւատէրին և փոխանորդին և կամ նաւապետին և բեռցնողին միջեւ տեղի ունենայ, այս պարտականութիւնը նաւատէրին կամ անոր փոխանորդին և կամ նաւապետին վրայ կը ծանրանայ։ եթէ նաւապարագարին ու բեռցնողին միջեւ ըլլայ, նաւապարագարը պարտական կ'ըլլայ։ Իսկ եթէ նաւատէրին և նաւապարագարին միջեւ ըլլայ, նաւատէրը մի միայն նաւը իր վիճակին մէջ նաւապարագարին յանձնելով իր պարտականութիւնը կատարած կ'ըլլայ։

Նաւավարձութիւնը ըստ օրինի գրաւոր պայմանագրութեամբ պէտք է ըլլայ։ որ իրրեւ ապացոյց ալ կը ծառայէ։ Նաւավարձութեան գոյութիւնը ի հարկին պայմանագիրէ ուրիշ խոստովանութեամբ,— երդմամբ, թղթակցութեամբ, նաւապետին կողմէ տարագրած ֆոթուրաներով և նաւուն տարիներովն ալ կրնայ ապացուցուիլ։

Նաւավարձութեան պայմանագրութիւնը պայմանագիրներու թուոյն համեմատ երկու կամ աւելի օրինակներ կրնայ ըլլալ։ Բայց այս մասին Օսմ. Մովային Առեւտր. Օրէնքին մէջ բացայայտ տրամադրութիւն մը չըլլալուն համար մէկ օրինակ ալ կրնայ ըլլալ։

Նաւավարձութեան գոյութիւնը դատավարութեան օրինաց համաձայն հետեւեալ պարագաներու մէջ վկաներով ապացուցանել կարելի է.— Եթէ խնդիրը 1. մինչեւ հինգ հազար դրուշի գումարի մը վրայ ըլլայ, 2. Պայմանագրողներու մէջ մօտաւոր ազգականութիւն գտնուի. 3. Հարկեցուցիչ պարագայի պատճառով պայմանագրութիւն կնքուիլը անկարելի ըլլայ։ 4. Պայմանագրութիւնը դիպուածով կորսուած ըլլայ. 5. Պայմանագրութեան կնքուելիք տեղը բնաւ գիր գրել գիտցող մէկը չգտնուի։ Ասոնցմէ զատ ամէն պարագայի մէջ մի միայն գրաւոր պայմանագրութիւն մը իրրեւ ապացոյց կրնայ ընդունուիլ։

Թ. Տ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ռոտոսթօ Փաստաբան

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երկկ գիշեր ուշ ատեն Հեռագրատան Գործակալութենէն կողմէ մեզ հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

ԼՈՆՏՈՆ, 18 ապրիլ. — Հանկարծակի հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ ծովակալ Բօժէնթվէնսքի նաւատորմիղը այդ քաղաքին բացէն անցած է։

ԲԱՐԻԶ. — Ծովակալ Բօժէնթվէնսքիի ծրագիրը աւելի յստակաբար երեւան կուգայ այսօր։ Ռուս ծովակալը պիտի սպասէ երրորդ նաւաբաժնին միանալ, պիտի ջանայ խոյս տալ կռիւէ, և յետոյ պիտի ուղղուի Վլատիվոսթոք որ իրր գործողութեան խարիսխ պիտի ծառայէ իրեն։ Այս ծրագիրը կը թուի հաւանաբար ըլլալ ծովակալ Թոկոյի տրամադրութիւններուն որուն նպատակն է մեծ ծովամարտ մը մղել մի միայն ճարտնի ծովերուն մէջ։

— Սպարապետ Լինէվիչ կը հեռագրէ թէ Ռուսերը զրաւեցին Մէյանը հակառակ բուռն դիմադրութեան մը։

— Ռուսիոյ, ինչպէս ճարտնի մէջ, պարբասութիւններ կը տեսնուին երկար և սաստիկ պատերազմի մը շարունակութեան, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ հաշտութեան ամէն յոյս հիմակուս հիմա վերջացած է։ Եւրոպական զինուորական շրջանակներու կարծիքին համեմատ պատերազմը պիտի դադրի մի միայն՝ երկու թշնամիներէն մէկուն կատարեալ և ամբողջական պարտութենէն ետք։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ԲԱԿԱՐԱՆԷ

5/18 Ապրիլ 1905

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ

Երէկ իրիկուն գոցուելու	96.27½
Ամէնէն բարձր գինը	96.29½
» վար գինը	96.21

ՐՈՒՄԵԼԻՔ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուելու ֆր.	134.12
Երեկուան բարձր գինը	135.25
» վար »	133 62
Ֆրէնչ Ֆոնսիէ էժիբ.իէն Ա	326.—
» » » Բ	278.—
Ֆարաֆ	121.
Պանք Նաս. Կրէս.	436.—
Թրամվայի Բոմնէթուղթ	7.65
Ռէժիի պարտքերուղթ Ֆրանք	377.—
Անատոլ. երկ. բոմնէթ. Ա.Ո.	13.20
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	4.02

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔը

Օսմ. ոսկին 100 ղր.էն	ղր. փր.
Մէճիտիէ արծաթ	108.09
Անգլիական ոսկի	110.—
Ֆրանսական ոսկի	87.18
Քրիմից	51.—
Մէճիտիէ	103.30
Բել	90.10
Բուլգարական ֆրանք	8.62
Լոնտոն 3 ամիս	111.—
Բարիզ »	22.65

ունի զոր կ'արտասպենք իր կարեւորութեանը պատճառաւ։

×

«Այս սինոկներուն մէջ քանիցս յիշուած ենք անպատեհութիւնները որոնք Օսմ. չերմաբուծութեան և մետաքսի վաճառականութեան տեսակէտով առաջ կուգան արհեստական մետաքսի ճարտարարուեստին մրցումէն։

Կ'երեւայ որ մետաքսանման բամբակը այժմէն սկսած է աղեռաւոր աղէտներ բերել Օսմ. ճարտարարուեստի և արտածման վաճառականութեան մէկ կարեւոր ճիւղին՝ ասեղնագործ ապրանքներուն վրայ։ Ամենքս ալ գիտենք որ Օսմանցի ասեղնագործ արհեստաւորները իրենց արտադրութիւններուն մէջ ա՛յնպիսի ճարտարութիւն մը և գերազանց կատարելութիւն մը ցոյց տուած են միշտ որ նոյն իսկ դիցուհիի մը մասերուն ճարտարութեան հետ կը մրցին։

Արդ, մեր ասեղնագործ արհեստաւորները ընդհանրապէս և Պոլսոյ արհեստաւորները մասնաւորապէս մինչեւ վերջին տասնեակները իրական մետաքս միայն կը գործածէին։ Իսկ schappe բուսած մետաքսը, որ մետաքսի և խազակի կտորեանքներէ կը պատրաստուի և բուն մետաքսին կէս գինը կ'արժէ, կը գործածուէր սարին տեսակ ասեղնագործներու։ Բայց այսօր որ արհեստական մետաքսի ֆրանսական, զուիցերական, գերմանական և ռուսական գործարանները բոլոր առեւտրական հրապարակները կ'աղողեն մետաքսանման բամբակով, որուն արժէքին իրական մետաքսի արժէքին մէկ տասներորդն է, ահա ասեղնագործ արհեստաւորները չգիտեր սեպած են բոլորովին լքանել բնական մետաքսը և և անոր տեղ արհեստականը գործածել։

Իրաց այս վիճակը երեք վտանգներ ունի.— Նախ՝ մեր չերմաբոյծներուն և լեռոյ՝ մետաքսի մասնաստէրներուն ձեռքէն կը խլուի ազգային հրապարակ մը և երրորդ ատան և ի հարկէ սարին նախանիւթի մը գործածութեամբ կը վտանգուի այն համբաւը զոր Օսմանեան ասեղնագործութիւնները կը վայելեն Եւրոպայի և մասնաւորապէս Մ. Նահանգներու մէջ։

Արհեստական մետաքսը, ի՛նչ որ ալ ըլլայ, երբեք պիտի չկրնայ մրցիլ ճշմարիտ մետաքսին հետ, որովհետեւ դոյզն խնայութիւն մը կը բաւէ մասամբ կամ ամբողջովին կորսնցնելու համար մետաքսանման բամբակին կեղծանակ փայլատութիւնը և անոր տարբեր հատար ա՛յնպիսի ձեւափոխութիւններ որոնք չտեսանելիօրէն կը վնասեն Օսմանեան ասեղնագործութիւններու ճաշակաւոր և գեղարուեստական երեւոյթին։

Ուստի կ'զգուշացնենք այս գործով զբաղող վաճառականները իւ՛չպէս նաև Օսմանցի ասեղնագործ արհեստաւորները որ արհեստական մետաքս չգործածեն, անոր բազմաթիւ անպատեհութիւնները նկատի առնելով։ Նոյնպէս խորհուրդ կուտանք հանրագիրեան որ իրեն ներկայացուած ապրանքին ուշադրութիւն դնէ հաճելով սա ճշմարտութեան թէ ամէն փայլող... մետաքս չէ և հետեւարար պէտք չէ որ բուն մետաքսի գինով ծախու առնէր»։

×

Կը ճանաչենք մեր յարգելի թուրք պաշտօնակցին և կը խնդրենք մասնաւորապէս մեր Հայ ասեղնագործ արհեստաւորներէն և արհեստաւորուհիներէն որ Օսմանեան այս գեղեցիկ ճարտարարուեստին համբաւը չարատաւորեն, խարեպատիր երեւոյթ մը տալով անոր և ոչպէս վտանգելով նաև իրենց անձնական շահերը։

ՀԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԸ ՄԵՐ ՄԷՋ

ՄԵՏԱՔՍԻ ՄԱՆԱՐԱՆՆԵՐԸ

ԹԻՒԵՐՈՒ ՊԵՐՃԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

[Մանարանի գործերու մէջ երկար ժամանակէ ի վեր աշխատող և խազակի ու մետաքսի ամէն գործառնութիւնները ծանօթ ուսումնասիրող ձեռնհաս անձնաւորութիւն մը, որուն աշխատակցութիւնը վայելելու պատիւը կ'ունենանք, հետեւեալ ուշագրաւ ցօղուածին մէջ հաշիւներով ցոյց կուտայ մանարաններու օգտակարութիւնը գիւղացիներուն համար և կը քննէ, կ'ուսումնասիրէ թէ ինչո՛ւ մանարանի տէրերը պէտք եղած կերպով չեն օգտուիր իրենց առեւտրական ձեռնարկութիւններէն]։

×

Քառորդ դարէ ի վեր, — երբ չերամաբուծութեան մեծ մղում կը տրուի Թուրքիոյ արգաւանդ հողին վրայ, — մանաւորապէս քանի մը գաւառներու մէջ հաստատուած են բազմաթիւ մանարաններ, որոնց տէրերը 80 % Հայ են։ Մակայն ասոնք արտաքին պահանջած նրբութիւնները ուսումնասիրելու ջանք չեն բրած և միայն անհարկի մրցումով իրարու վնաս պատճառելու հետամուտ եղած են, այնպէս որ իրենց քրանմիտ աշխատութիւնը գիտող մը կը կարծէ որ անոնցմէ իւրաքանչիւրը սարեգլխին հազարաւոր ոսկիներ կը դիզէ, մինչ իրականապէս, երբ հաշուեփակութիւնը ըլլայ, կը տեսնուի որ միայն ուրիշներու հաշուոյն աշխատած են և նոյն իսկ երբեմն վնաս ըրած են։ Բայց դարձեալ, առանց օգտուիմասիրելու այս ընթացքին պատճառները և առանց կշռելու իրենց վնասին հետեւանքները, յաջորդ տարի ասելի աշխուժութեամբ կը մտնուին խազակի աշխարհին մէջ, կը գնեն, կը ծախեն, կ'երթան կուգան, նոյն իսկ գիշերը կ'աշխատին և տարեգլխին՝ նոյն արդիւնքը գրեթէ։

Գիտնալու համար որ մանարանները ո՛րքան օգտակարութիւն ունին հանրութեան, մանաւանդ գաւառակարգին, տարեւ պիտի նշանակենք Իզմիրի մանարանները և անոնց արտադրութիւնը, հանրութեան տրուած առակը ու գործաւորուհիներու թիւը և անկէ վերջը պիտի փնտռենք այս իրապէս օգտակար անձերուն՝ մանարանի տէրերուն՝ անպաշտպանութեան պատճառները և կանոնք բռնելու համար ձեռք առնուելիք միջոցներուն վրայ մեր տեսութիւնները պիտի արտայենք «Մանզումէ»ի Առեւտրական Բաժնին մէջ, որպէսզի որ ներէ մեր փորձառութիւնը։

×

ԻԶՄԻՐԻ ՄԱՆԱՐԱՆՆԵՐԸ

1904 Յունիս — 1905 Յունիս

Թէեւ մետաքսի գործին յատուկ ուսելի կարեւոր կեդրոններ կան, որոնց առաջինն է Պրուսայի նահանգը, սակայն մենք այժմ Իզմիրի վիճակը միայն պիտի ներկայացնենք, օրինակ մը տալու համար։

Իզմիրի վիճակին մէջ կը գտնուին հետեւեալ մանարանները, որոնց ճախրակներուն (չարխ, մանեքնեց) թիւն է.

Կէյվէ-Միջազիւ-Գիւնեղլար-	
Գուլապլէ՝-Էլմէ	521
Ատաբազար	431
Պարթիզակ	188
Օվաճեզ	96
Արսլանպէկ	94
Եէնիքէյ	64
Գո՛ճա	72
Թէփէքէյ	84
Գումար	1550

Արդ՝ տեսնենք թէ հանրութիւնը ո՞րչափ կ'օգտուի ասոնցմէ և այս մանարանաէրերը տարեկան նուազագոյն հաշուով ո՞րչափ դրամի գործառնութիւն կ'ընեն։ Մեր ներկայացուցած հաշիւները միշտ նուազագոյն ասրճառնալ պիտի ըլլան, որպէսզի գաղափար մը կազմելու համար։

Նախ, ընդհանուր «չարխ»երուն համար 1550 գործաւորուհի պէտք է։ Ասոնց վրայ բարդելու է աւելով թել գանող 775 և խազակատուներու մէջ աշխատող 300 գործաւորուհիները, որով համաչափօրէն կ'ունենանք 2625 գործաւորուհիներ, բացի միւս պաշտօնեաներէն (գրագիր, վարիչ, մեքենավար, եւայլն) որոնց թիւն ալ բաւական կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ։ Կ'ունենանք ամփոփապէս 2670 գործաւորուհի, որոնք միայն այս գործին երնսէն կը ճարեն իրենց օրապահիկը։

1550 «չարխ»ին իւրաքանչիւրին համար օրական 7 զուռուշ հաշուելով (այս հաշուոյն մէջ կը դնենք աւելով աշխատողները ու խազակատու գործաւորուհիները) կ'ունենանք 1550×7=10850 զրուշ օրական։

Տարին, իրարու վրայ 200 օր բանելով, կ'ըլլայ 10850×200=2,170,000 զրուշ։

Իւրաքանչիւր «չարխ»ի օրական արտադրութիւնը 400 կրամ մետաքս հաշուելով (13/15 աէնիէ, թէեւ միլինը կարելի է հաշուել 15/17 աէնին (*), կ'ունենանք 1550×400=620,000 կրմ. մետաքս կամ 620 քիլոկրամ։ Մէկ քիլոկրամը 37 ֆրանքէն հաշուելով, օրը 620×37=22,940 ֆր. օրական խազակի դրամ՝ տարին 22,940×200=4,558,000 ֆր. կամ 4,588,000×4.75=21,793,000 զրուշ։

Իւրաքանչիւր «չարխ»ի ջեռուցման և լոյսի ծախք օրական 1.50 զ. հաշուելով կ'ունենանք 1550×1.50=2325 զ. օրական, տարին՝ 2325×200=465000

Հիմա, ընդհանուր գումարը ընելով, սա հայիւը կ'ունենանք աչքի առջեւ։

Գործաւորուհիներու.	2,170,000 զրշ.
Խազակի	21,793,000 »
Ջեռուցման և լոյսի	465,000 »
	24.428,000 »

Այս ահագին գումարը իւրաքանչիւր տարի Իզմիրի մեր մանարանատէրերը հանրութեան գրպանը կը սահեցնեն, եթէ տակաւին հանրութիւնը ի վիճակի ըլլայ ասոնց պէտք եղած խազակը հայթայթելու։

Կը տեսնուի որ սուտիպ կ'արժէ այսչափ օգտակար խնդիր մը ուսումնասիրել։

ՅՈՂԱԿ

(*) Տէնիէի վրայ պիտի խօսինք ընդարձակօրէն։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՍՆԱՆԿԻՆ ԳՈՅՔԵՐԸ

Սնանկութեան գործ մը կարգադրուած կ'ըլլայ եթէ սնանկին պարտքը հաստատելի ծախսելով անոր գոյքերը, առանց բան մը կորսնցնելու։

Սնանկին գոյքերը կնքոյ տակ առնելու տրամադրութիւնը ոչ գոյքերէն բան մը չկորսնցնելու համար եղած նախազգուշական տուժտեայ կարգադրութիւն մըն է, մինչեւ որ սէնտիքները գործի ակսին։ Ցեսոյ կնիքը կը խզուի և սնանկին գոյքերը կը յանձնուին սէնտիքներուն տրպէզի ըստ օրինի ծախսն և պարտքը հատուցանեն։ Սէնտիքները սնանկին գոյքերուն կնքոյ տակ առնուելէն մինչեւ երեք օր ապրանքներուն իրենց յանձնումը պահանջելու իրաւունք ունին։ Եթէ որոշեալ ժամանակամիջոցին մէջ այս պահանջումը չընեն, թէ՛ սնանկը և թէ անոր առանձնելիքները կարելի է հանրութիւնը։

Սնանկին գոյքերը սէնտիքներուն անուանումէն առաջ կնքոյ տակ առնուած են, այդ երեք օրուան ժամանակամիջոցը պէտք է հաշուել սէնտիքներուն պաշտօնի սկսած օրէն։ Կնիքին խզուած տեղը, սէնտիքները տեսրակ մը կը պատրաստեն որուն մէջ մանրամասնաբար կ'արձանագրեն պարտատէրերուն տեսակը, քանակութիւնը և արժէքը։ Ցեսոյ կը ձեռնարկեն սնանկին առնելիքները գանձելու։ Եւ որովհետեւ այս գանձումը թէ՛ սնանկին և թէ անոր պահանջատէրներուն համար օգտակար է, ուստի սէնտիքները այս մասին ժիւ գումարէրն տրամադրութիւն ուղղելու պէտք չունին, միայն թէ եղած գանձումներուն վրայ ամէն տեղեկութիւն կուտան տեր, իրենց հսկող սնանկութեան գործերուն։

ՆՇԱՆ ՁԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

Փաստաբան

ԱՌԵՒՏՐ, ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԻԶՄԻՐԻ

ԱՐՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

ԻԶՄԻՐԻ ՀՆՏԱԲՈՅԾՆԵՐԸ

Գոնիա-Էնկիւրիի գծէն եկաւ 45 վակոն ցորեն.— 15 վակոնը Ագտէնիզի համար ծախուեցաւ և Իզմիրէն մաքսանայով հոն փոխադրուեցաւ, 15 վակոնը քաղաքիս Բաքիրգիւքիոյն աղօրիքին համար և 12 վակոնը ծախուեցաւ Գուլութեան-Գավէզեան էֆ. ներու կողմէ Պրուսայի համար։

Պաղատաի նոր գծէն 5 վակոն սիսեռ քաղաքս ժամանեց Եւրոպայի համար։

Գոնիա-Էնկիւրիի և Պաղատաի նոր գծէն Իզմիր-Տէրինճէ ժամանեցին 30 վակոն գարի, Վիթալ ընկերութեան և Թաւպինիի հասցէին։ Նոյնպէս յիշեալ գիծերէն ժամանեցին 25 վակոն ցորեն, Թաւպինի, Թէոնանտէզ և Տէլէկեռաժիքա վաճառականներուն հասցէին։

Աֆիոն Գարահիսարէն, Իզմիր-Տէրինճէ ժամանեց 3 վակոն կենդանիներու սոխոր, Թէոնանտէզի հասցէին։

*** Գերմանական Տեսյ Լիվանց Լիմիթէ քնկերութեան «Աթոս» յոգեանաւը Իզմիր Տէրինճէէն 115 թոնս ոսկեր բեռցաւ, Համբուրկի համար։

Դարձեալ Իզմիր-Տէրինճէէն նոյն յոգեանաւը բեռցաւ 1200 թոնս քրոմ Համպուրկի համար և 35 հակ (3000 քիլօ) բլսամուրի ծաղիկ Գուլութեան-Գավէզեան էֆ.ներու կողմէ, Համբուրկի համար։ (Այս ծաղիկը քաղաքիս մօտակայ գիւղերէն կ'արտադրուի, ի՛նչպէս Զէյթէ, Արսլանպէկ եւն. եւն.)

Իտալական «Ֆասէյէ» յոգեանաւ 52 կոր ընկոյզ քիթիւկ բեռցաւ, Իզմիր-Տէրինճէէն, Բիւզանդ էֆէնտի Գոսգարեանի կողմէ Մարսիլիոյ համար։

Անգլ. Էլէոման Լայն ընկերութեան «Վրլովիա» յոգեանաւը 500 թոնս գարի բեռցաւ Թուպինի վաճառականէն Լիվերբուլի համար, նաեւ 48 հակ Թիֆթիք Մարտիրոսեան էֆ.ի կողմէ, Լիվերբուլի համար։ Թիֆթիքին մէկ հակը 80—90 քիլօ է։ Եկած է Պէյպազարէն Ապպաս անուն վաճառականին կողմէ։

Դարձեալ Իզմիր-Տէրինճէէն նոյն յոգեանաւը 50 հակ կանեփ բեռցաւ, Բէլգրատի ողուի հաշուոյն։ Մէկ հակը 150—160 քիլօ է։

Իզմիր—Տէրինճէէն 2 մասնա (8 վակոն) գարի բեռցուեցաւ Գալաց Թրաստուէյի ընկերութեան ձիերուն համար։ 1 մասնա ալ կակուղ գարի, Պանարմայի համար։

*** Ցորենի վրայ այս շաբաթ քիչ գործ եղաւ։

Մէջին տեսակ 35 ֆր.

Էքսթրա գործ չեղաւ.

Ա. տեսակ կարծր 38—39

Բ. « « 37—38

Գ. « « 34—37

Խառն 31—33

Գարին ծախուեցաւ 23—25 ֆր.

Վարակը 25—26 «

Եգիպտացորենին քիլէն 17—17½

*** Խազակի եղանակը մօտալուտ ըլլալուն, ամէն վաճառական իր մանարանը փակելու վիճակին մէջ է։ Այս պատճառաւ մետաքսին հակերուն թիւը նուազած է։ Բազաքիս նուազանգամէն այս շաբաթ 30—35 հակ բեռցուեցաւ Մարսիլիոյ համար զանազան վաճառականներէ։ Գիները, միջին տեսակներու համար, կ'արժէին 39—40¾ ֆրանք քիլօն։

Զոր խազակի գինը այս շաբաթս փոփոխութիւն չէ կրած, որովհետեւ գործ չեղաւ։ Գիները կայուն վիճակի մէջ են։ Քիլոն կ'արժէ 38, 40, 41, խազակին տեսակին համեմատ։

Շերամի հունտը, հակառակ անցեալ տարուան խնդրանքին և գիներուն բարձրացումին, այս տարի սոսկալի կերպով ինկած է Իտալիոյ կողմէ այս տարի հունտի խնդրանք չըլլալուն համար։ Անցեալ տարի ծախուեցաւ մէկ տուփը 25 և մինչեւ 27։ Այս տարի մինչեւ 5—7 դահեկանի ինկած է։ Հնտաբոյծները հարիւրներով տուփեր ունին զոր սպասած են այս ամսոյ մէջ ձեռքէ հանել։ Եթէ այս ամիս չկրնան ծախել, պիտի հարկադրուին հունտերը թափել հակառակ իրենց տուած մեծ աշխատանքին։ Մէկ տուփ հունտը 25—30 կրամ է և 60-65 քիլօ խազակ կը հայթայթէ։

Իզմիրի մէջ տարեկան 5-600 տուփ խազակի հունտ կը բացուի։ Իսկ ազգ. շերամաբոյծ մէջ կը բացուի 40—50 տուփ, տարիքն մէկ օրամ։

Բազաքիս մօտակայ հետեւեալ գիւղերուն մէջ կը բացուի.—

Պարթիզակ	1500—2000	տուփ.
Օվաճեզ	800—1000	«
Արսլանպէկ	800—1000	«
Էյօնկէլ	500—600	«

Բազաքիս հնտաբոյծներն են Տեարք Սենկերիմ Հէյվաճեան, Միհրան Գ. Ազարեան, Վահան Ճելէեան, Միհրան Էլմաեան։

ԱԲՐԱՀԱՄ Կ. ԿՏԱՒՃԵԱՆ

Իզմիր

ՄԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ՏԻԱՐ ԱՐՄԷՆ ՄՍԵՐԵԱՆ (Պանորմա).— Առաջարկած էիք որ մայրաքաղաքիս Ցիրանական Առեւտրական Սեղեկի Թերթին հետեւողութեամբ արտածման կամ ներածման վաճառականութեան վերաբերեալ նիւթ մը ընդունք եւ անոր վրայ տարեւորական Թղթակիցներուն եւ ուրիշ ձեռնհաս անձերու տեղեկութիւնները հաւաքելով հրատարակենք 15 օրը անգամ մը։—Արդարեւ շատ օգտակար դրութիւն մըն է ասիկա, զոր տարիներէ ի վեր կը գործադրէ Մ. Ժիրօ, բայց մեզի համար գէթ առայժմ կարելի չէ հետեւիլ այս դրութեան։ Պաճառը միմիայն տեղւոյ անձկութիւնն է։ Մենք Մ. Ժիրոյին պէս 200 երեսէ բաղկացեալ սառաւ հատոր մը չունինք մեր տրամադրութեան տակ, այլ քանի մը անձուկ սիւնակներ միայն, որոնց մէջ ստիպուած ենք պէսպիսութիւն դնել, ամէն ճաշակ ըստ կարի գոհացնելու համար։ Ասոր տեղ, ուրիշ առեւտր. նորութիւն մը մտած ենք, որուն գործադրութիւնը թէ՛ ձեր եւ թէ մեր միւս առեւտր. Թղթակիցներուն եւ ուրիշ ձեռնհաս անձերու օժանդակութեանը կը կարօտի։ Պիտի խնդրենք որ մեր առեւտր. Թղթակիցները եւ «Մանզումէ»ի Առեւտրական Բաժնին հմտակիր անձնաւորութիւններ հանուի մասնակցիլ թէ իրենց բնակած քաղաքներուն բնակչութեան հետ բաղդատմամբ ո՞րչափ վաճառականներ ունինք, անոնցմէ ո՞րչափը կը հետեւին վաճառականութեան այս կամ այն ճիւղին եւ այդ ճիւղերուն մէջ տարեկան վեր ի վերոյ ի՞նչ «ճիռ» կրնան ընել։ Այս վիճակագրական աշխատութիւնը շատ կարեւոր ըլլալով, պիտի կրնայ նիւթ հայթայթել մեզ ուսումնասիրութեան մը, որով պիտի յայտնուի թէ մեր վաճառականները ո՞ր ճիւղերուն նախապատուութիւն կուտան եւ ինչո՞ւ։

ՏԻԱՐ ԳԵՂԱՄ (Պրուսա).— Ձեր բացատրութիւններէն կը հակցուի որ ձեր սեփական դեղձիները kermes (որդան կարմիր) ըսուած հիւանդութենէն վարակուած են։ Այս միջատները ոչնչացնելու համար դեղձիներուն ոստերն ու ճիւղերը ծեփեցէք հետեւեալ լուծոյթով.—

Ջուր	100	քիլօ
Ջմարած կիր	5	»
Կեզ թայլ	3	»

Այս լուծոյթը պէտք է պատրաստել փայտէ կամ հողէ ամաններու մէջ միայն։

ՏԻԱՐ Մ. (Շ—Գ).— Ձեր առեւտրական յօդուածին նիւթը լաւ ուսումնասիրուած չէ եւ եզրակացութիւնը սխալ է, որովհետեւ խնդրոյն մէկ կողմը միայն քննած էք եւ միւս կողմը դիտած չէք։ Մի՞կողմանի տեսութենէն ի հարկէ ուղիղ եզրակացութիւն չելնար։ Այնէնէն առաջ դիտելու կարողութիւնդ օրեցէք եւ ջանացէք ուսումնասիրուած խնդրոյն առանցքէն չշեղիլ։ Առեւտրական յօդուածի մը գոյութեան առաջին պայմանը գործնական ոգիով եւ հասկնալի լեզուով գրուած ըլլալն է։ Դուք սիքանկեալ առեւտր. խնդիրներով այնքան զբաղած էք որ տեղ տեղ անհասկնալի մընացած էք։ Նաեւ վերացական տեսութիւններ ալ ունիք որոնցմէ պէտք է խուսափիլ առեւտրական յօդուածի մը խմբագրութեան առթիւ։

×

ՎՐԻՊԱԿ.— Նախորդ շաբթուան Շաճտրմայի առեւտր. վիճակը վերնագրով յօդուածին մէջ Ասաբազարը կարդալ Հայսար Փաշա և 40,000 ոսկին 14,000։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1905 5 Ապրիլ Երեքշաբթի)

ՑՈՐԵՆ

Ցերմակ Առաջին օրան	38½-38¾	փարա
» երկրորդ »	37½-38	»
Մախլիւթ »	35-36	»
Զավտարլը »	31-33½	»
Սէրթ առաջին, օրան	37-37½	ֆր.
» միջին տեսակ	35-36	»

Այսօր ժամանեց 27 վակոն ցորեն Անատոլ։

ԱԼԻՒՐ

Ցեղական քրմա Ա. պարկը 71-72 զ.

» » Բ. » 67-69 »

ԹԷՓ

Օրան 20¾—21 փարա։

ԳԱՐԻ

Քէլսաքէնէ 12—12¼ զրշ. գրիւք

Մերսին և Բասէրի 11—11¼ »

ՍԻՄՈՆ ՁԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

ԱՏԱՄՆԱՊՈՅԺ

Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԾԵԱՆ

Բերա, Մեծ-Բարմաք-Գարա փողոց, Թիւ 6

ՀԻՒԱՆԴԻ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՄԷՆ ՕՐ

Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ

ՑԷՐ ԵՒ ՑՆՕՐԷՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Տ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ

ՀԱՒԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՀԱՒՆՈՑԸ

Ձեր աչքին առջեւ պատկերացուցէք հաւրակ մը որուն արուելքի, հարաւի և հիւսիսի դիրքերը ցանկապատերով չրջապատուած ըլլան, իսկ արեւմուտքը՝ պատով մը։

Մեր չինելիք գիւղական հաւնոցին կռանը արեւմտեան կողմի պատին պիտի նիստնի, իսկ ճակատը պէտք է որ արեւելքը դիտէ։

Ինչպէս ամէն չինութեան, նոյնպէս հաւնոցին համար պէտք է որ նախապէս կմախք մը չինենք։

Կմախքը կը բաղկանայ չորս գերաններէ, կարգ մը տախտակներէ և երկու մեղակներէ։

Չորս գերաններէն երկուքը, A (Տե՛ս պատկերը) երկու մէտր և վեթասուն սանթիմէտր երկայնութիւն ունին։ Այս գերաններ հողին մէջ հաստատելու համար 40-50 սանթիմէտր խորութեամբ փոսեր կը բանանք, 13-23 սանթիմը քարով և խիներով լիցնելէ վերջ գերաններուն ծայրերը անոնց մէջ կը դնենք, յետոյ գերանը չերջապատող փոսին մնացեալ բաց մասը հողով կը ծածկենք, զոր պէտք է աղէկ մը ծեծել և քարացնել, որպէսզի գերանները հաստատուին։

A գերաններուն քսան և եօթը սանթիմէտրը հողին մէջ ըլլալով, մը նացեալ 2 մէտր 33 սանթիմէթրը հողէն վեր կը գտնուի։ Այս երկու A գերանները չաղախով պատին հետ կը կցենք։

Առաջակողմի B գերանները մէկ մէթր յիսուն սանթիմէթր բարձրութիւն ունին՝ որոնց մէկ մէթր երեսուն երեք սանթիմէթրը հողին մակերեւոյթէն վեր, իսկ մնացեալ մասը հողին մէջ ծածկուած կը գտնուին։

Այս չորս գերանները C գրով նշանակուած երկու մարդակներով կը միացնենք մէկզմէկու, մնացեալ երկու քովընտի կողմերն ալ D տախտակներ գամելով կը հաստատենք և այսքան պարզ, դի բամաչելի և խնայողական նիւթերով չինած կ'ըլլանք հաւնոցին կմախքը։

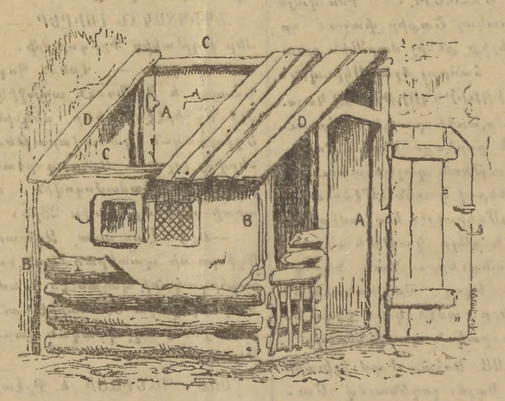

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՀԱՒՆՈՑ

Պատկեր Ա.

A և B գերաններուն բարձրութեան մէջ գտնուող տարբերութիւնը ինքնին սեղակ յեղաբերի մը յառաջ կը բերէ, ինչ որ կ'ապահովէ անձրեւաջրերուն հոսիլը։

Այսպէս կմախքը կազմելէ վերջ երեք ուղիղ տափակ մարդակներով կը կազմենք հաւնոցին դուռին շրջանակը։

Դուռին վարի մասը պէտք է որ գոցենք 25 սանթիմէթր թանձրութիւն ունեցող գերանով մը որպէս զի կարգ մը ինքնակար կենդանիներու մուտքը արգիլուի։

Հաւնոցին պատի կողմի նախնական գործողութիւնը աւարտած ըլլալով, ուշադրութիւնս դարձնենք՝ առաջակողմին B մասին և երկու քովընտի կողմերուն։

B գերաններուն ներքին և արտաքին մասերուն վրայ զուգահեռաձեւ տախտակի կտորեանքներ, և ներքնամասին զուգահեռական տախտակներուն վրայ ալ ուղղաձիգ կ'երպով կը գամենք փայտի կտորներ։ Այսպէս, B գերաններուն ներքին և արտաքին մասին մէջ բացութիւն մը կը գոյանայ որ կը լեցնենք մաս մը քարի կտորեանքներ և մաս մըն ալ կաւուտ հողով չինուած չաղախ և այսպէս յաջորդաբար մինչեւ որ հասնինք B գերաններուն գագաթը։

Ճիշտ այս բացատրուած եղանակով կ'որմենք, այսինքն պատեր կը չինենք հաւնոցին քովընտի հիւսիսային ու հարաւային կողմերն ալ։

Հիմա որ մեր գիւղական հաւնոցին չորս կողմերն ալ նախնական և խնայողական եղանակով մը գոցած ենք, կը մնայ առաստաղը զոր D տախտակներ գամելով կը ծածկենք։

D տախտակները մէկզմէկու կից չենք գամեր, այլ 3—4 սանթիմէթր բացութիւնով, և անոնց միջեւ գտնուող բացուածքները կը փակենք D տախտակներէն նուազ լայն տախտակներով (couvre-joints)։

Հաւնոցին դուռը A գերանին վրայ կը գտնենք ծխնիներու (մէնթէշէ) միջոցով։ Դուռին վրայ պէտք է գամենք մէկ մեղակ մը (մանրա-) որպէսզի դուռը մեր կամքին համեմատ բաց կամ գոց մնայ։

Առաջակողմի B որմին և դուռին վերի կողմին վրայ երկու պատուհան բանալ պէտք է օդին փոփոխութեանը և մաքրութեանը համար։

Հաւերուն ելքին և մուտքին համար հաւնոցին դուռէն կից, ինչպէս պատկերին մէջ կը տեսնուի, պզտիկ դուռ մը չինել պէտք է։

Հաւնոցին ներքին մասերը գաճով (ալէր) խառն ծեփով (սրվա), իսկ արտաքին մասերը կիրէ չինուած ծեփով կը ծեփենք։

Հաւնոցին առնիքը պէտք է ծածկել յարդի կամ եղէգի խուրձերով որոնք ձմեռը հաւնոցը տաք իսկ ամառը զով կը պահեն։

Հաւնոցին դուռը մէկ մէթր ութսուն սանթիմէթր բարձրութիւն և վեթասուն սանթիմէթր լայնութիւն պէտք է ունենայ, որպէսզի հաւերոյծը ազատ համարձակ կարենայ ներս մտնել։

ՀՕՏԻՕՆ

Մասնագէտ երկրագործական գիտութեանց